

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_228037

UNIVERSAL
LIBRARY

اطلس بغلی ایران

مرکب از ۳۶ (پاچه) ویک (غرافیک)

میباشد

معلومات مختصر از زراعت ، صناعت ،
تجارت ، اقتصاد ، مالیه و نظام ممالک ایران

چاپ نخستین

صاحب و ناشر
مدیر کتابخانه اقبال در استانبول

حسین

۱۳۴۵ - ۱۹۲۶

چاپخانه آباژولی - استانبول

KITABISTAN

Booksellers & Publishers

Allahabad.

اطلس غلامی

ایران

کتابخانه اقبال : رحیم

مقصد

این چا کر که یکی از ابنای ایرانم مدتیست در این مملکت با خدمت معارف اشتغال میورزم. برای خدمت معارف وطن اصلی خودم نیز چند سال پیش (نقشه مفصل کشور ایران) را نشر کردم. هموطنان محترم بیش از تصور دربارهٔ نقشه توجه و رغبت فرمودند و سومین بار آنرا بهتر از اوایلها طبع و بموقع انتشار گذاشتم. از این توجه و رغبت هموطنان معارف دوستم شوقیاب گشته و برای خود وظیفه دانستم که تزیید خدمت نمایم و اینست که این (اطلس جیبی) را که اولین بار است در عالم مطبوعات و معارف ایران دیده خواهد شد ترتیب و تقدیم حضور عموم معارفپروران ایران میبایم. و خودم را خوشبخت میدانم که این اطلس کوچک را - که نتیجه های بزرگ از چیزهای کوچک گرفته میشود - در اوایل

زمان سلطنت پهلوی که تمام موسسات و ادارات
و علی الخصوص معارف ایران را روح تازه بخشیده
موفق به نشر شدم . و امیدوارم هموطنان محترم
رغبتی که در حق [نقشه ایران] فرمودند در باره
این اطلس نیز دریغ نخواهند نمود . از خدا
میخواهم که چاکر را موفق بدارد که بیشتر از این
بوطن خودم خدمتها نمایم .

حسین

مدیر کتابخانه اقبال

افاده :

لوحة‌های همین اطلس از سرحد خراسان
رو به غرب راههای بزرگ را تعقیب و بنا بران
ترتیب شده است. يك نقشه (غرافيك) که اینها را
نشان میدهد در دیباچه کتاب مندرج است .
چون در نقشه‌ها اشارتها واضح است بنا بران
به (تعريفات مخصوص) لزوم دیده نشد .
اساساً کسرهای کوچک رقمهای بزرگ تخمینی
یا تمام کرده شده و یا حذف گردیده است .
نقشه‌های مراایالت در نسبت (۱:۰,۰۰۰,۰۰۰:۲)
است . این اطلس چون يك کتاب جوگرافی
نیست بنا بران مندرجاتش خلاصه شده است .

ایران - وضعیت

وضعیت جوگرافیائی ایران واقع مابین دائره
(۲۵ × ۳۰) عرض و (۴۴ × ۶۵) طول لندن
است . (*)

درشمال ایران ؛ جمهوریتهای قفقاس روس
بحر خزر ، ترکستان . درشرق ، افغانستان
بلوچستان . درغرب ، جمهوریتهای ترکیه و عراق .
درجنوب نیز دریای عمان و خلیج فارس میباشد .
اراضی مستوی آن ۱,۶۰۰,۰۰۰ کیلو متر
مربع بوده و تخمیناً ۵۵۰,۰۰۰ کیلو متر مربع
آن بیابانست .

در قسمت شمالی ایران ، سلسله کوههای «

تفاوت طهران از نصف النهار لندن شرقاً (۲-۳) ،

۵۱۰) است .

البرز امتداد و در آذربایجان تپه‌های بلند (طالش بزکوش - سهند) دشت قره‌جه داغ را تشکیل میکنند.

در قسمت جنوبی ایران سلسلهٔ مکران که از بلوچستان شروع میکند بانامهای مختلف در ساحهٔ که بیابان بوده ساحل را تعقیب و در قسمت بلاد فارس باشعبات متعدد بشمال غربی امتداد می‌یابد.

بنابین تشکلات، ایران، وسطی (۱۵۰۰) متر ارتفاع دارد.

قسمت وسط شرقی دشت، بیابان عارضه دار است. ریک بیابان نمکدار و کمی هم «بروم» دار است.

(رودها)

ایران = به دو (ورسان) شمال و جنوب و یک حوضهٔ داخلی که سه ورسان باشد انقسام می‌یابد. در «ورسان» شمال «هری رود» هست که

ایران را قسماً از افغانستان جدا میسازد. عرض این رود در حدود «۵۰» و عمق آن «۳» زرع است. از چپ و از داخل ایران «آب سرخس» و «کشف رود» را میگیرد و بشمال جاری شده در ریزستانهای ترکستان مفقود میشود. آبش کمی نمکدار است.

باز در شمال «آب آتک» هست که قسماً حدود ترکستان را تشکیل میکند. عرضش در حدود «۳۰» و عمق آن «۲» متر است. بدریای خزر جاری میشود. پس از قسمت شمالی کوههای البرز، آبهای بسیاری از رودچه هائیکه بدریای خزر ریخته میشوند رود «قزیل اوزهن» می آید. این رود تا «میانج» یک دره ایست. بعد از میانج فراخی یافته در کشتکارهای برنج کیلان فیضان و در شرق رشت بدریای خزر جاری میشود.

رود آراس = این رود که بین حدود ایران و قفقاس واقع است از دیگران بزرگتر است در «جلفا» در صورتیکه عرضش به «۸۰» و عمق آن به «۱۰» متر بالغ است و در اکثر مواسم

که جریانش زیاد است غیر از چند موتور و کشتی
روسها، قایق و کشتیهای دیگر نیست .

در ورسان جنوب رودهای «کارون»
و «گرخه» شایان قید و تذکارند. این دورود پس
از آبیاری کردن ساحه را که در مابین «دیز
فول» و «شوشتر» واقع شده در بطلاق «حویزه»
پراکنده و در «بندرقیر» باز جمع و با نام «کانال
جعفر» به شطالعرب وارد میشود . عرض
این رود پس از بندرقیر ۹۰ زرع است. و عمق
آن چون در بین «۳ : ۵» زرع متخالف است
بنابران سیر و حرکت کشتیهای بزرگ ممکن
نیست .

تا حدود بلوچستان آبهای بسیاری هست که
عبارت از رودچه های کوچک میباشند که
بآبارانهای موسم کم و زیاد میشوند .

حوضه داخلی = در قسمت کوهستانی

ایران عبارت از رودچه های کوچک میباشد
که بدریاچه ها ریخته میشوند . اینها را در روی
نقشه تتبع کردن بهتر از ذکر و تعریف اینجا
است .

چون ایرانیها با ذکاوت و کارکن هستند
در اکثر جاها به مجاری این قیل آبهای کوچک
و یا سیلهاسدی کشیده اب راجع و اراد در زراعت
استعمال و فایده میبرند. اصل مشکلات و سختی
آب در ایران در قسمت دشتی است .

در جاهای کودال بیابان مردابهای خیلی
بزرگ هست که آبها ایشان نمکدار است. دره و سم
باران آبهای که با جریان سریع از زیر ریکها
میکرد باین مرد آبها وارد میشود .

ایرانیها برای استفاده از اینگونه سیلابها
بنابه تجارب خودشان بجای مناسب حوض های
مخصوص ساخته و ابهارا جمع میکنند که بانها
[آب انبار] مینامند. در دشت و بیابان و جاهای
نزدیک بیابان که کم آب است بسیار چاه هست
اما بنا به موسم در اکثر آنها هر وقت آب پیدا
نمیشود . و اگر آهم بوده باشد یا تلخ و یا
نمکدار است . کسیکه عادت ندارد نمیتواند
از ان آبها بنوشد . آنست که سیاحین اجنبی
و متمولین وقتیکه در اینگونه موافع مجبور

سیاحت میباشند نزد خود مشکهای پراز آب
میرند .

اقلیم

بنابه موقع جوگرافی و وضعیت عوارض
طبیعی ، اقلیم ایران در هر طرف یکسان نیست .
شمال [البرز] در تابستان هر چند معتدل است
ولی راطب است . زمستانش بسیار سخت
وسرد است . در حوالی آذربایجان و همدان تابستان
خیلی گرم و زمستان زیاد سرد است . و نیز در
تابستان بین شب و روز نسبت حرارت زیاد
متفاوت است .

اقلیم طهران با خراسان و اصفهان با شیراز
در زمستان معتدل و در تابستان گرم است .

تقسیمات اداری

اراضی ایران به « ۱۹ » ایالت منقسم است .

۵ — ایالت خمسه = مرکزش شهر
(زنجان) نفوسش ۲۰,۰۰۰ نفر است . قصبه
مشهور ان (سلطانیه) است .

۶ — ایالت (قزوین) = مرکزش شهر
(قزوین) دارای ۴۰,۰۰۰ نفوس است .
پیش از یک عصر ونیم ، مدتی پایتخت شده بود .
هوایش لطیف ، موقعش شیرین و آبش فراوان
است . صنعت مسکری^۱ اش مشهور است .
(منجیل) و (اهر) قصبه های مشهور
و تجارتگاه معروف این ولایت است .

۷ — اردلان = مرکزش (سینه) دارای
۳۰,۰۰۰ نفوس است . این قصبه با باغ و باغچه
های لطیف و میوه دار محاط است . آبش
مبذول و خوشکوار است . [ساوجبلاغ ، اوشنه ،
سقیز ، بانه] قصبه های مشهور این ولایت است .

۸ — ایالت کرمانشاه = مرکزش شهر
(کرمانشاه) دارای ۶۰,۰۰۰ نفوس است .
چون در گذرگاه عراق و ایران واقع شده
تجارتگاه معروف است . (کرد ، قصر شیرین)
قصبه های مشهور است .

۹ — ایالت لرستان = مرکزش (بروجرد)
دارای ۲۵,۰۰۰ نفوس است . (دولت آباد،
خرم آباد) قصبه های مشهور است .

۱۰ — عراق عجم = مرکزش (قم)
دارای ۲۵,۰۰۰ نفوس است . (کشان، سلطان
آباد، کلپایکان) شهر های مشهور ولایت
است .

۱۱ — ایالت اصفهان = مرکزش شهر
(اصفهان) دارای ۸۰,۰۰۰ نفوس است .
شهر اصفهان جای لطیف و باصفا و باباغ و باغچه
هایش معروف و تجارتگاه مشهور وسطی ایران
است . [یزدخواست، خوانسار، قمشه]
شهر های مشهور آنست .

۱۲ — همدان = مرکز آن شهر (همدان)
بوده دارای ۶۰,۰۰۰ نفوس است . همدان
در دامنه شمال کوه (الوند) واقع افتاده .
آبش مبذول و فراوان و هوایش لطیف است .
در زمان گذشته مدت يك عصر پاتخت ایران
شده است . خرابه های قدیم (آقباتان)

در طرف شمال شرقی است (خاران ، سرده)
قصبه‌ی مشهور است .

۱۳ — ایالت یزد = مرکزش شهر (یزد)
دارای ۱۵,۰۰۰ نفوس است . (نائین ، عقدا)
هر یکی دارای ۱۰,۰۰۰ نفوس است .

۱۴ — ایالت عربستان = مرکزش
شهر (دیزفول) دارای ۴۰,۰۰۰ نفوس است .
شهرهای مشهورش (شوشتر) دارای ۲۰,۰۰۰
(اهواز) ۳۰,۰۰۰ و « حمزه » ۱۵,۰۰۰
نفوس است . بیشتر نفت های ایران در حوضه
همین ولایت است .

۱۵ — ایالت فارس = مرکزش شهر
« شیراز » دارای ۶۰,۰۰۰ نفوس است .
قصبه های مشهورش [مرغاب ، فیروز آباد ،
بوشهر ، بندر عباس ، لنکه] است .

مابین شیراز و مرغاب خرابه های قدیم و فانی
تختگاه ایران که « تخت جمشید — اسطخر —
پرسه پولیس » نامیده میشود موجود است .
۱۶ — ایالت کرمان = مرکزش شهر

« کرمان » و تجارتگاه معروف است . دارای ۴۰,۰۰۰ نفوس میباشد . این شهر در اوائل ، مرکز ظهور و افول خیلی طوائف ملوک شده است . « بام ، نصرت آباد ، قصر قند ، سر باز » که هر یکی دارای ۱۰,۰۰۰ نفوس است قصبه های مشهور این ولایت است .

۱۷ — ایالت سیستان و کوهستان = مرکزش

« پیر جند » دارای ۱۵,۰۰۰ نفوس است . قصبه های مشهور آن « نصر آباد ، تون ، طبس » است . این قصبه ها در مابین بیابان در منزله يك واحه و کار و انسرای تجاری است .

۱۸ — ایالت خراسان = مرکزش شهر

« مشهد » دارای ۱۵۰,۰۰۰ نفوس است . چون روضه مطهره امام رضا علیه الاف التحیه و الثنا در آن شهر است بنا برین زیارتگاه مهم و بمناسبت واقع شدن در راه شرق ایران تجارتگاه معروف است . « نیشابور ، سبزوار ، شاهرود ، سمنان ، بجنورد ، تربت حیدری ، تربت جامی » شهرهای معروف هستند . ا

از سایر ولایات وسیعترولی قسماً معمور و آبادان است . زمانی از حالت کنونی بیشتر آباد و معمور بود . این ولایت در اکثر اوقات محل وقایع کونا کون بوده است .

۱۹ — ایالت استرآباد = مرکز شهر « استرآباد » دارای ۱۵,۰۰۰ نفوس است . قصبه های مشهورش « بندرکنز ، کموش تپه ، ساری » است .

§

دراوائل عموم ولایات ایران با صلاحیت واسع ونیم مستقل اداره میشد . و هر ولایت برای خود یک طرز اداره و عرف و عادت و حتی مالیات مخصوصی داشت . ولی در اواخر بنا بایجابات دور حاضر اصول سابق تعدیل و اصلاح گردیده و طرز اداره تنسیق و عموم ولایات بمرکز ربط و الحاق و بیشتر از قوانین و نظامات کهنه ترك و تبدیل گردیده است .

احوال اقتصادی - نفوس

تا اواخر سلطنت پوسیده قاجاریه و اوایل سلطنت پهلوی در ایران اصول سرشماری « ایستاتستیک » معمول نبود. بنابراین مقدار صحیح اهالی ایران مجهول مانده بود. ولی در این اواخر بمناسبت قبول نظام اجباری شروع به تحریر نفوس گردیده و پس از اتمام آن مقدار صحیح اهالی ایران معلوم خواهد شد. رتبه‌های ذیل از دفاتر مالیات بعضی ولایات واز ایستادگی تستیکهای تجارت خارجه استدلال گردیده است. نظر به انتشارات موسیو « رابینو » که در خدمت مالیه ایران بوده نفوس عمومی ایران قریب « ۱۰ میلیون » است. این مقدار را بنا باعتبار عرق میتوان اینگونه تقسیم کرد :

مسلمانان	}	۵,۵۰۰,۰۰۰	فارس —
		۲,۵۰۰,۰۰۰	ترك —
		۱,۰۰۰,۰۰۰	کرد —
		۳۵۰,۰۰۰	عرب —
		۳۰۰,۰۰۰	لر —
		۱۰۰,۰۰۰	تیموری «تاتار»
		۳۰,۰۰۰	بلوچ —
		۵۰,۰۰۰	هزاری —
		۵۰,۰۰۰	ارمنی —
		۵۰,۰۰۰	کلدانی —
۲۰,۰۰۰	یهودی —		
۲۰,۰۰۰	پارسی —		
		۹,۹۷۰,۰۰۰	

هشت ملیون از مسلمانان این نفوس شیعی-
المذهب میباشند .

علی العموم ایرانیها = در وادیهای مثبت
و کوهستانهای ایران ، در غرب ازربایجان ،
عراق عجم ، اردلان ، در لرستان در جنوب

خراسان و بلاد فارس و در قسمت معمور و منبت
مکران ؛ دهاتیها بازراعت و شهرنشینها باصنایع
مختلف مشغول هستند .

اهالی ایران ذکی و صبور و بنا بایحبابات
اقلیم سریع التاثر و مستعد تجارت و منہمک
به سیاحت هستند .

تركها = دردشت قره‌جہ داغ اذربایجان
و حوالی اردبیل ، درمازندران و استرآباد
و درشمال خراسان مسکون میباشند . در بعضی
جہات بازراعت و در قصبہ‌ها با تجارت و علی‌الاکثر
با تجارت حیوان و مواشی مشغول هستند .

کردها = در اطراف خوی و ماکو
و در غرب لرستان و اردلان قسماً در حال عشیرت
میباشند . شغلشان مثل ترکها است .

عربها = در حوضه کرخه و کارون
و در مابین دشت بلاد فارس و در حوالی پشتکوه
ساکن هستند . با تجارت اسب و کوسقند و در
خدمات سنکین بندرهای جنوب تامین معیشت
میکنند .

تیموریها = احفاد مغول و تاتارها نیست که

امیر تیمور زمانی مابین افغانستان و مشهد اسکان کرده بود، در حالت عشیرتی و باچوبانی مشغول میباشند.

پارسیها = احفاد ایرانیان قدیم اند که در هنگام استیلای اسلام در صحرا و بیابان پنهان شده بودند. در حوالی کرمان و یزد سکنی دارند.

کلدانیها = در جوار حدود ترکیه اردلان ساکن میباشند.

بلوچها = در قسمت کوهستانی ایالت مکران اقامت و در حالت عشیرتی میباشند.

ارامنه و یهودیها = این دو قوم فعال در همه اطراف ایران موجود است. در شهرها با صنایع مختلف و تجارت اشتغال دارند. در خوی و تبریز و کرمانشاه قسمت بزرگ تجارت خارجی دست اینها است.

(چون جاهای مزدحم و تنهای ایران در نقشه نمره ۳۱ نشان داده شده جدا گانه به توضیح اینها احتیاج دیده نشد.)

راه ها

راههای ایران بنا به وضعیت مملکت به دو قسم منقسم میشود .

یکی راههای عمده - یعنی جاده های اساسی و دیگری شعباتی است که از این راه ها حاصل میشود . [راههایی که در مابین قصبه ها و دهات است از این تعریف خارج است .]

۱ = راه طهران - بایزید [لوحه ۳۳]

این راه برای مرور اوتوموبیل و درشکه مساعد است . با اوتوموبیل در چهار روز میتوان بطهران رفت . بادرشکه و اسب خصوصی ۲۰ فرسخ است . مکاری و شتر بانها در « ۳۰-۴۰ » روز میروند .

از تبریز به جلفا روسها يك خط آهنی داشتند که

حالا بایران انتقال گردیده است. چهار ایستگاه داشته و درشش ساعت به تبریز واصل میشود. از جلفا به تبریز راه پیاده در پنج فرسخ ۲۶ ساعت است.

از تبریز به قزوین راه، اراضی کوهستانی است و از قزوین تا طهران از یک دشت مسکون کمی عارضه دار میگذرد.

۲ = راه طهران - مشهد

این راه نیز در درازی راه طهران - بایزید است. و مساعد بمرور درشکه است. از سمنان تا سبزوار طرف راست راه، بیابان است. در تابستان سخق آب میباشد.

شعباتی که از این راه اساسی جدا میشود اینها است:

از مشهد { کوسان - راه هرات
پل خاتون راه هرات

یکی از این راهها تابستانی و دیگری زمستانی است.

از مشهد بایستگاه دوشک

» » قهقهه

دوراه است که اینها قسماً بی آند .
راهیکه از مشهد به عشق آباد میرود معمور
وعرابه رو است .

راه طهران - مشهد که از موقع شاهرود
جدامیشود و دربندر کز که بندرگاه خراسان
دردریای خزر است [لوحه نمبره ۳۵] راه سخت
وبلند کوهستانی است . درتابستان پنج و در
زمستان هفت فرسخ است . «بندر کز» بندری
است محفوظ .

بندر نزدیک طهران دردریای خزر «مشهد
سر» و [مشهد حصار] است . [لوحه نمبره
۳۵] راه کوه که باین بندر میرود خیلی منیع
است . فقط درتابستان ممکن است بامکاره مرور
شود . مشهدسر بندرگاهی ندارد و کشتیها دور
از ساحل لنکرمی اندازند و بارگیری توسط
بلم هامیشود . از طهران تا مشهد در رفتن «۸»
وبرکشتن [۶] فرسخ است .

۳ = راه طهران - انزلی

راه طهران - انزلی [لوحه ۳۵] نسبت براه مشهد سر هر چند دراز است ولی در هر موسم بحرکت و مرور گاری و درشکه مساعد است. و انزلی چون برای محفوظ داشتن سفاین کوچک دارای بندر کافی است بنابراین بدیگری مرجع است. مکاره و عرابه های بارکش در [۱۰-۱۲] روز قطع مسافه میکنند. اما با وسائط مخصوصه و اوتوموبیل این مدت خیلی کمتر میشود. چون انزلی دارای بندر محفوظی است باستانی اوقات طوفان و تلاطم دریا کشتیها تالکرگاه کمرک میتوانند نزدیک شوند. رفت و امدال التجاره در این بندر روز بروز در تزايد است.

۴ = راه طهران - بغداد

این راه بمناسبت گذرگاه بودن زوار که بکربلای معلی میروند و بوسیله راه تجارتي غربی ایران

که به خلیج فارس منتهی میشود اهمیت زیادی دارد . [لوحه ۳۴] قسمت راه طهران تا همدان او توموبیل و عرابه رو و از خانقین تا بغداد خط آهن هست . سایر جاها بامکاره میتوان رفت . از طهران تا بغداد ۳۰ فرسخ است .

۵ = راه طهران - محمره

محمره که بندر غربی و شمالی ایران در جنوب است در این اواخر بمناسبت اخراجات نفت و پترول خیلی اهمیت کسب کرده است . راه [طهران - قم] بمرور عراده مساعد است . مابین [قم - دیزفول] فقط بامکاره میتوان منقله کرد .

از [دیزفول] تا [اهواز] باز عراده میتواند کار کند . از اهواز تا محمره با قایق های کوچک و [چاپار] هایی که صفحه تختانی ایشان مسطح است میتوان منقلات را نهرآ تامین کرد . از طهران تا دیزفول در بیست روز و از دیزفول تا محمره در پنج روز میتوان رفت .

محمیره در ساحل راست [کانال جعفر] در رود کارون که منتهی به شط میشود واقع و سه میل از شط دورتر است. آب هر دو رود در اول بهار فراوان میشود کشتیهائی که حد آ بکیریشان تا پنج زرع است تا محمیره میتوانند تردد نمایند. ولی در ایام سائره بمناسبت مد دوچار مشکلات میشوند. در شط و پیش محمیره « مد - جذر » تفاضلی مقدار سه زرع بوده و بنا به تبدل دائمی شدهای ریک، غیر از هنکام مد، سیر و سفر کشتیهای خالی از مشکلات نیست.

۶ = راه طهران - بو شهر

این راه دراز که ایران را از وسط از شمال به جنوب قطع میکند با همه بسیار موانع و مشکلات در بعض جاها برای مسافرت ناشیراز و مرور عرابه های بارکش خفیف مساعد است. اگر اسبها لاغر و بار سنگین و عرابه جی تنبل نباشد در ۳۰ فرسخ میتوان این مسافت را طی کرد.

دشواری و مشکلات مابین شیراز و بوشهر
میباشد. این قسمت راه جهت مرور عرابه
مساعد نیست.

بوشهر = در خلیج فارس روی يك شبه جزیره
ریکنزار مبنی است. در هنگام جذر که آبها
کشیده میشود این جزیره در عرض صد و پنجاه
زرع ریکنزار به خشکی کسب ارتباط میکند.
چون عمق بندرگاهش زیاد نیست سفاین بزور
دور از ساحل لنکر می اندازند.

۷ = راه طهران - بندر عباس

[لوحه ۳۶]

چون این راه ایران را از شمال غربی به جنوب
شرقی مائلاً قطع و با همه جهات ایران تامين
مواصله میکند خیلی مهم است.

قسمت این راه تا اصفهان عرابه رو بوده ولی
از اصفهان تا کرمان گاه بیابان و گاه اراضی
صعب المرور است که باید با مکاره و در هنگام تابستان

باشترها حرکت کرد. در تابستان مشکلات
بی آبی هست.

مکارها برای صیانت حیواناتشان مسافه
طهران - کرمان رادر ۳۰ - ۳۵ فرسخ قطع
میکنند.

از کرمان تا بندرعباس ۱۰ فرسخ است.
هوای تابستانش چون خیلی سنگین است
شها راه میروند.

بندرعباس برای آنکه در مقابل جزیره [قشم]
میباشد از بادهای جنوب محفوظ میماند. درصد
ویست کیلومتری جنوب بندرعباس بندرگاه
[لنکه] واقع است. اینجا بندر بلاد فارس
است. راه مکاره از [بستک] و [لار]
بشیراز و ازدشتی مرور کرده به [یزد]
میروند.

راههای درجه دوم را در روی [لوحه نمبر
۳۱] باسانی میتوان تتبع کرد بنابراین در
اینخصوص بیشتر ایضاحات داده نشد.

مشکلات سخت مسافرت ایران در مسافرت

بیابان است. حرارت افتاب بقدری شدید میشود که محیط به تنوری میماند. روزها نه اینکه سیاحت بلکه حرکت نیز ممکن نمیشد. کاروانها شبها حرکت و روزها در کاروانسراها توقف میکنند. آب حوضه‌ای که در این قیل جاها موجود است تلخ و نمیتوان آشامید. آب چاهها که نادراً تصادف میشود نمکدار است.

در زمستان هر قدر حرارت افتاب کاسته میشود ولی بادهای جنوب که در پائیز شروع و تمام زمستان را دوام میکنند از حرارت شمس مهلکتر است.

زراعت و صنایع

اراضی ایران که در درجه عرض [۲۵×۳۹] می باشد بهارش فوراً با نور و زازا میگذرد [اول حمل]. غیر از بیابانها تمام کوهها و دره ها زمرد آسا سبز و همه جا روتازه پراز نشاط و انبساط میگردد. ولی وضعیت کوههای ایران چون به بادهای شمال کمی و به بادهای جنوب بیشتر کشاده میباشند بنا بران این منظره لطیف و فرحنا بیشتر از سه ماه طول نمیکشد. کوهها برنک آجر انتقال یافته، در وادیا نیز موسم حصاد شروع میکند. از اینروست که در ایران موسم زراعت خیلی تنک است. اینگونه عجله و شتاب اقلیم در آبهایش نیز موجود است. جوش و خروش و فیضانی که در رودها و دریاچه ها در اول بهار حاصل میشود همینکه تابستان رسید از حرارت افتاب در اندک مدتی مثل یک دره بی آب میماند.

ایرانیان از سیلابهای بهار با جداولی که کارینز و قنات نامیده میشود ابر را جمع و بعد بجایهای بی آب نقل و بدینوسیله کار خود شانرا صورت میدهند. در ایران هر نوع حبوبات میرسد. حوالی شهر و قصبهها تماماً سبزه زار و باغ و باغچه هامزین و میوه هاشان مذبول است.

از مزروعات ایران برنج، پنبه، ابریشم، ضمغ، تریاک، تنباکو، روغن کل، و خشکبار اخراج میگردد.

برنج در رشت و کیلان و در قسمت حوالی مازندران نزدیک بدریا حاصل میشود. در این محال تجارت ابریشم هم خیلی رواج دارد. برنجهای معروف صدری، مولائی، عنبر بو درخاج ایران خیلی مرغوب است.

پنبه - در طرف استرآباد، سیستان و خراسان و تخم نوغان نیز در همه جهت ایران بطور زیاد میرسد.

شیراز و جوار آن با گلستانهایش و تبریز، اصفهان و قزوین با باغهایش معروفست.

در سه واصل جنوب ایران خرما ، لیمو
و نارنج مبذول است .
صنایع عمده ایران را قالی بافی تشکیل میدهد .
تمام متمولین و اعیان ممالک خارجه بالخصوص
امریکا خانه های خود را باقالیهای ایران می آریند .
اکثر کارکنان و بافندگان قالی زنان و دختران
و گاهی بچه های کوچک ذکور میباشند . صنعت
زرگری و مسگری عراق عجم برغم همه بی اسبابی
و بی آلاتی سزاوار تقدیر است . منسوجات ابریشمی
و پنبه و شال و مخمل خیلی تعریف دارد . و این
قبیل منسوجات را اکابر خارجه باقیمت اعلی
بنام انٹیک میخرند .

حیوانات

حیوانات اهلی ایران عبارت از شتر ، اسب ،
استر ، کوسفند و بز ، بره و سگهای شکاریست .
بهترین اسب ایران اسب خراسانی و ترکمانی
است که عظیم الجثه و پرطاقت است . شتر بین

سواحل فارس و قهستان و مخصوصاً در بعضی نواحی خراسان بسیار زیاد است و برای حمل و نقل مال التجاره بسیار بکار میرود .

در اطراف استراباد، مازندران، کیلان، اردبیل، اردلان، لرستان و در قسمت کوهستانی فارس مواشی بیشتر است . حیوانات اهلی ایران هر چند با جثه نیستند اما بعوارض اقلیم و تحولات سریعۀ مواسم متحمل و متین اند . در ایران حیوانات کوهی و شکاری نیز مذبذول است . پس ازدخول اسلحه ناری در ایران شیروپلنک یافته نمیشود .

جنکله ها و معادن

بنابه طبیعت خاک و ایجاب اقلیم در هر جهت ایران ایجاد و رساندن جنکلهها چندان آسان نیست . بعضی از جنکلههای رسیده را که در رهگذرها بوده است بمرور ایام قسماً اردوهای مستولتها و قسماً ساکنان انحوالی تخریب

و محو کرده اند که اکنون میتوان گفت
در ایران غیر از جنگلهای ایالت مازندران و کیلان
جنگل مهمی نمانده است .

معادن

ایران از حیث معادن بسیار متمول است .
در آسیا مملکتی که بایندرجه دارای معادن متنوع
و بیشمار باشد نیست .

معادنی که در ایران موجود است از اینقرار
است :

مس ، آهن ، زغال سنگ ، سرب ، روی ،
نیکل ، زاج ، جیوه ، املاح ، نقره ، وطلای
سفید ، نفت و فیروزه .

فیروزه

در ایالت خراسان و در شمال غربی دهکده
موسوم به « معدن » در دامنه « کوه علی میرزائی »

نزدیک نیشابور معادن عمده فیروزه مکشوف
و موجود است . رنگ فیروزه مختلف است :
آبی سیر ، آبی کم رنگ ، سبزسیر ، سبزیسی .
از همه پر قیمت تر آبی سیر است .

زغال سنک

زغال سنک که در این قرن الماس سیاه نامیده
میشود در ایران زیاد است . در ایالت خراسان
در حوالی جنوب « کوه شوره » و دره موقع
« میاندشت » در طرف بیابان راه سبزوار
و شاهرود و در دشت « بی ارچند » و « خان خودی »
نزدیک بسطح زمین خیلی معادن زغال موجود
است .

رشته جبال « البرز » نیز دارای معادن
متعدد و وسیع زغال و آهن میباشد در نزدیکی
طهران و در حوالی « دماوند » معدن زغال سنک
موجود است . در جوار « قم » ، « آباد » ،
« یزدخواست » نیز معدن زغال ، مس ، فلز
موجود است . در اراضی بختیاری ، خوزستان

بودر « قافلانکوه » زغال ، سرب و جیوه که خیلی نادر است موجود و مکشوف بوده اما از این معادن بیشمار منفعت برده نمیشود .
درسه ساعتی شمال تبریز معدن زغال سنگ بودردشت قرجه داغ معادن مختلف الاجناس زیاد است .

این خلاصه که ذکر شد يك جزء قلیلی از معادن مکشوف است . والا در اراضی ایران چون تا کنون تحریات نشده و استکشافات جئوگرافی نیز بطور لایق اجرا نکر دیده بنابراین وجود معادن دیگر ، محقق بیشمار است .

نفت

از پر قیمتترین خزانه های مکشوف ایران یکی نیز معادن نفت است . معادن نفت ایران متعدد است . نفت در قسمت بزرگ جنوب ایران یعنی از جنوب « دیاله » . واز وادی اب زهره بلاد فارس ، اهواز - شوشتر تا مقابل رودان احمدی بندر عباس در حوضه های مختلف موجود است .

در جزیره قشم نیز موجودتیش نمایان است .
این حوضه وسیع را که در قسمت اهواز -
شوشتر و وادی هویزه واقع است از بیست سال
باینطرف به یک شرکت انونیم انگلیس « انگلو -
پرسیان اوئل » امتیازش داده شده است . این کمپانی
از « اهواز » تا « آبادان » که در ساحل منتهی
شط العرب است لوله های آهنین فرش کرده
و نفت را با نجابا لوله وارد میکند .
سرمایه کمپانی در ابتدا چهار میلیون لیره
انگلیس بود ولی بنابه توسعه معاملاتش موخرأ
به ده میلیون ابلاغ گردیده است .
حصه سندات شرکت در صدی بیست
ترقی و زیاد رغبت پیدا کرده است . صدی
شصت اسهام دست انگلیسها و باقی دست ایرانیها
واجاب است .

تجارت

ایران مملکتی است حاصلخیز و دارای تجارت
و صنعت که از قدیم الایام تا امروز پیوسته

باملاك خارجه دارای روابط و مناسبات تجارتي بوده است . اهالی ایران نیز از هر عرق باشد مستعد همه گونه کسب و تجارت میباشد . تجارت خارجه ایران در شمال باروسها و در جنوب با انگلیسها اجرا میگردد . ادخالات روسیه بایران عبارت از قند ، منسوجات پنبه ، آلات و ادوات آهنین است . از ایران نیز پنبه ، برنج ، پشم ، ابریشم ، ضمغ ، خشکبار و حیوانات اخراج میگردد .

ادخالات انگلستان بایران : قند منسوجات پنبه ، ادوات آهنین ، ادویه ، چای و آلات ماشین میباشد .

اخراجات جنوبی ایران بانگلستان : پنبه ، ابریشم ، تخم نوغان ، پوست ، قالی ، منسوجات ، ضمغ ، تریاک ؛ روغن کل ، اسب و استراست .
ایران باملاك المان و فرانسه و ایتالی نیز مبادلات مهم تجارتي دارد و این مبادلات تجارتي بطریق ترانسیت از بندر « طربزون » اجرا میگردد .

مالیه

بودجه دولتی

عایدات دولت ایران عبارت از وجوهات نقدی و جنسی است که از رهگذرهای مختلف داخل ضدوق مالیه می‌گردد. مهمترین عایدات ایران از قرار ذیل است :

- ۱ — مالیات مستقیم . ۲ — مالیات غیر مستقیم . ۳ — اداره کمرک . ۴ — ضرابخانه
- ۵ — پست و تلگراف . ۶ — تذکره . ۷ —
- خالصجات . ۸ — معادن . ۹ — عایدات
- تمبر . ۱۰ — امتیازات .

بودجه پارسال ایران عایدات و صادراتش متوازن و معادل ۲۵,۰۰۰,۰۰۰ ملیون تومان بوده است .

ایران چون که دارای منابع بکر معدنی
و صنایع مستعد ترقی و اراضی حاصل خیز است
از اینرو در جرگهٔ ممالک متمول دنیا میتوان
محسوب گردد.

پست و تلگراف

پست و تلگرافخانه در هر شهر و قصبهٔ ایران
موجود است. همه گونه معاملات پستی و امانتی
معموله در ممالک خارجه را داراست. ادارات
پست و تلگراف در جرگهٔ بهترین ادارات ایران
است. در داخل ایران نقلیات پست با اسب
و قاطرهای مخصوص و گاهی با عرابه اجرا
و سوق میگردد.

تلفون در ایران هنوز چندان متداول
و شهرها بایکدیگر مربوط نشده اما در داخل
بسیار شهرهای بزرگ تلفون موجود است
و اجریشان در هر شهر متفاوت است. اخیراً

يك شرکت ایرانی تشکیل شده که مابین طهران -
انزلی ، طهران - اصفهان و جلفا - تبریز
شروع به تاسیسات کرده است . شرکت نفت
(دیزفول - شوشتر) و [اهواز - محمره - ابا
دان] ترتیبات تلفون خصوصی دارد که اهالی
نیز با اجرت معین میتوانند مخابره نمایند .

مناقلات بحری

مبادلات و مواصلهٔ شمالی ایران با ممالک
خارجه تماماً دست روسها است .

ایالت خراسان تمام مناقلات خارجه اش
را با خط آهن ترکستان و یا از راه [بندرکنز]
اجرا میکند .

از [بندرکنز] تا [باکو] با کشتی دوروز
است . و از باکو تا باطوم باراه آهن ۱۵
ساعت است .

از انزلی نیز با سفین روس تا باکو ۲۶
ساعت و از جلفا تا باطوم با خط آهن ۲۴ ساعت
است .

در بندرهای جنوب کشتی رانی دست
انگلیسها است . کشتیهای متوسط کمپانی [بریتیش
اندیا] که از [۴۰۰۰] تا [۶۰۰۰] طون است

در هر پانزده روز از [بمبی] حرکت و در بنادر [کراچی ، بندر عباس ، لنکه ، بوشهر ، عمره ، بصره] توقف و از طریق عدن به [سویش] میروند و باز با همان طریق بر میگردند . این کشتیها چون برای نقل مسافرین است بارها خیلی کران قبول میکنند .

پیش از جنک عمومی کمپانی داوطلب روستها هر ماهی یکبار به بنادر ایراد کشتی میفرستادند . ولی پس از جنک جای انها را بعض کمپانیهای انگلیس و ایتالی گرفته اما سفرها - یشان چندان منظم و معین نیست .

در مابین بندر های ایران مناقله با کشتیهای کوچک بعض کمپانیهای ایران و کمپانی [لینچ و برادران] اجرا میگردد . و بعض کشتیهای بادی نیز که بیرق حمایه ایران و انگلیس را دارا میباشند کار میکنند .

سفاین دولتی ایران در خلیج فارس و شط عبارت از دو قطعه [یاط] مسلح و دو قطعه [غانبوط] میباشد که محافظ کمرک است .

راه آهن

در ایران بجز از خط آهن [تبریز-جلفا] و [طهران - شاه عبدالعظیم] راه آهن دیگری نیست. زمانی برای کشیدن راه آهن تشبثات و اقدامات گوناگون کردید و حتی پروژه و نقشه هایشان احضار شد. اما رقابت روس - انگلیس مانع از قوه به فعل آمدن شد.

امروز بحمدالله انموانع بر طرف و تاثیرات خود را کم کرده و مجدداً با قوانین مخصوصه و تشبثات جدی نه تأسیس خطهای آهن شروع شده است. خلاصه از آن پروژه ها در لوحه [نمره ۳۲] با خطهای قرمز نشان داده شده است.

مسکوکات

امروز قیمت مسکوکات ایران نیز چنانکه در تمام دنیا میباشد متحول است. [واحد نقدی] بزرگ ایران تومان میباشد. تومان

امروز تقریباً معادل دلار امریکا است .
اقسام و تفرعات تومان از اینقرار است :

یک تومان	۱۰ قران
یک قران	۲۰ شاهی
یک شاهی	۵۰ دینار
دوشاهی	۱۰۰ دینار
چهار شاهی	۱ عباسی

اساس پول کنونی ایران نقره است. و عبارت
از سکه های یک ، دو و پنج قرانی است. سکه
از یک قران پائین تر منحصر به نیم قرانی که
قیمتش ده شاهی است و [پنه باد] مشهور
است .

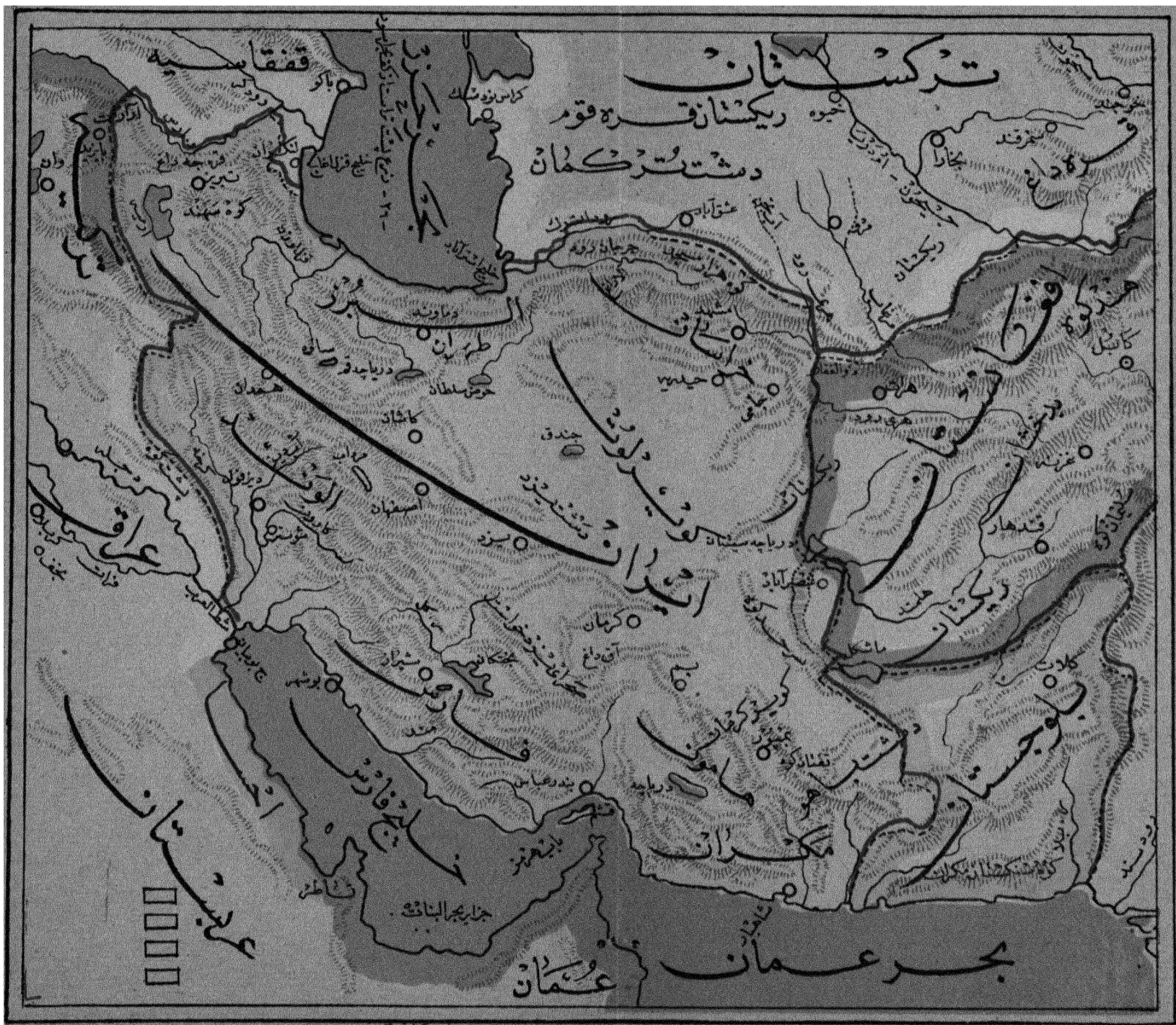
علاوه بر نقره و نیکل بعض مسکوکات
طلائی نیز هست که موسوم هستند به [اشرفی]
[دواشرفی] ، [دوهزاری] ، [پنج هزاری] .

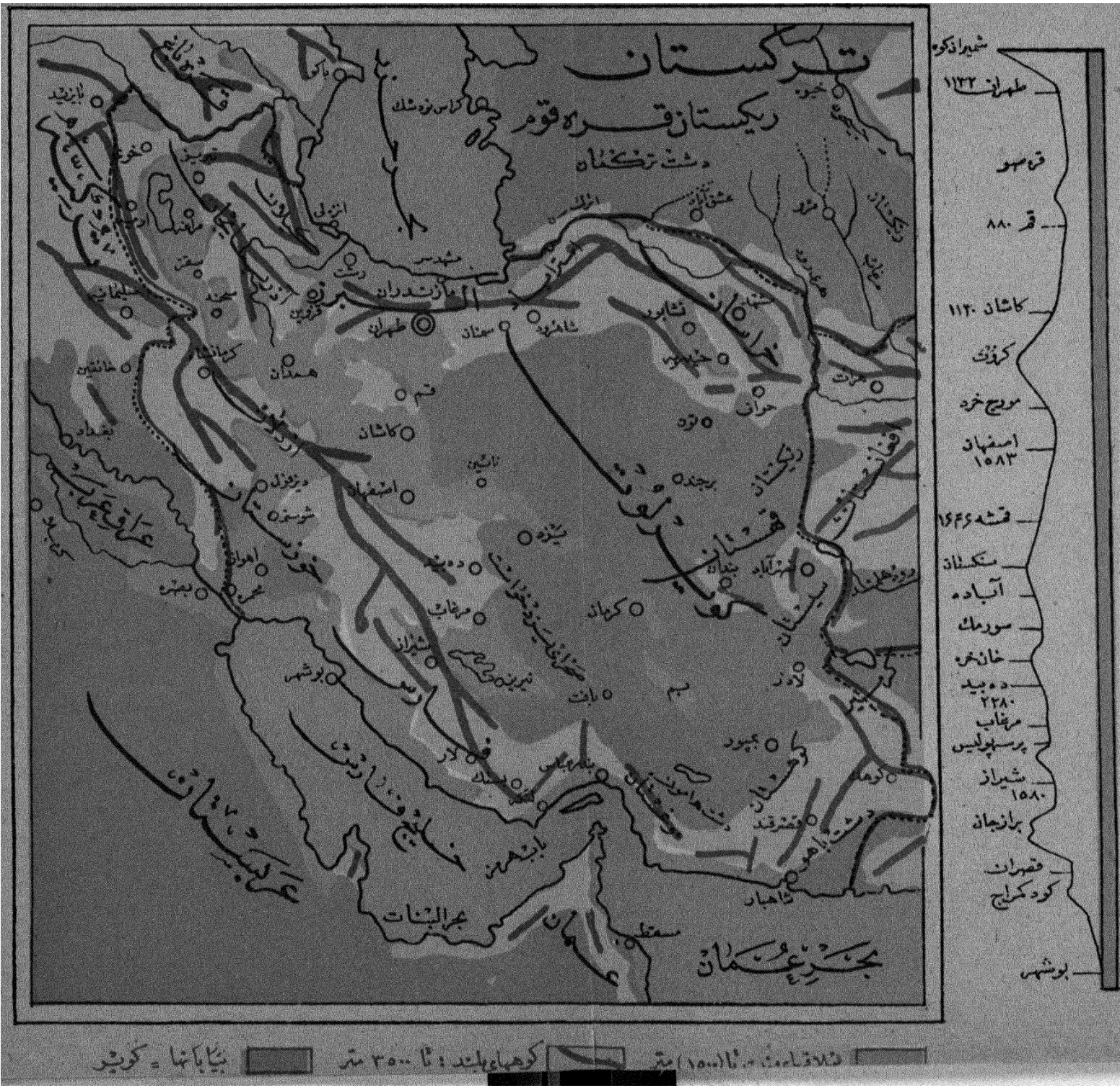
نظام

قوة نظامی حضری ایران ۶۰۰۰۰ نفر

مسلح با اصول جدید است . قطعات فنی
وهوائی از این حساب خارج است . برای
تشکیل يك اردوی منتظم ۲۰۰,۰۰۰ نفری
استحضارات هست . مدرسهٔ حربیه برای حاضر
نمودن صاحبمنصب، و تعلیمکاههای متعدد برای
رساندن صاحبمنصب کوچک و قورسهای افراد
فنی موجود است . قانون نظام اجباری از مجلس
گذشته است .

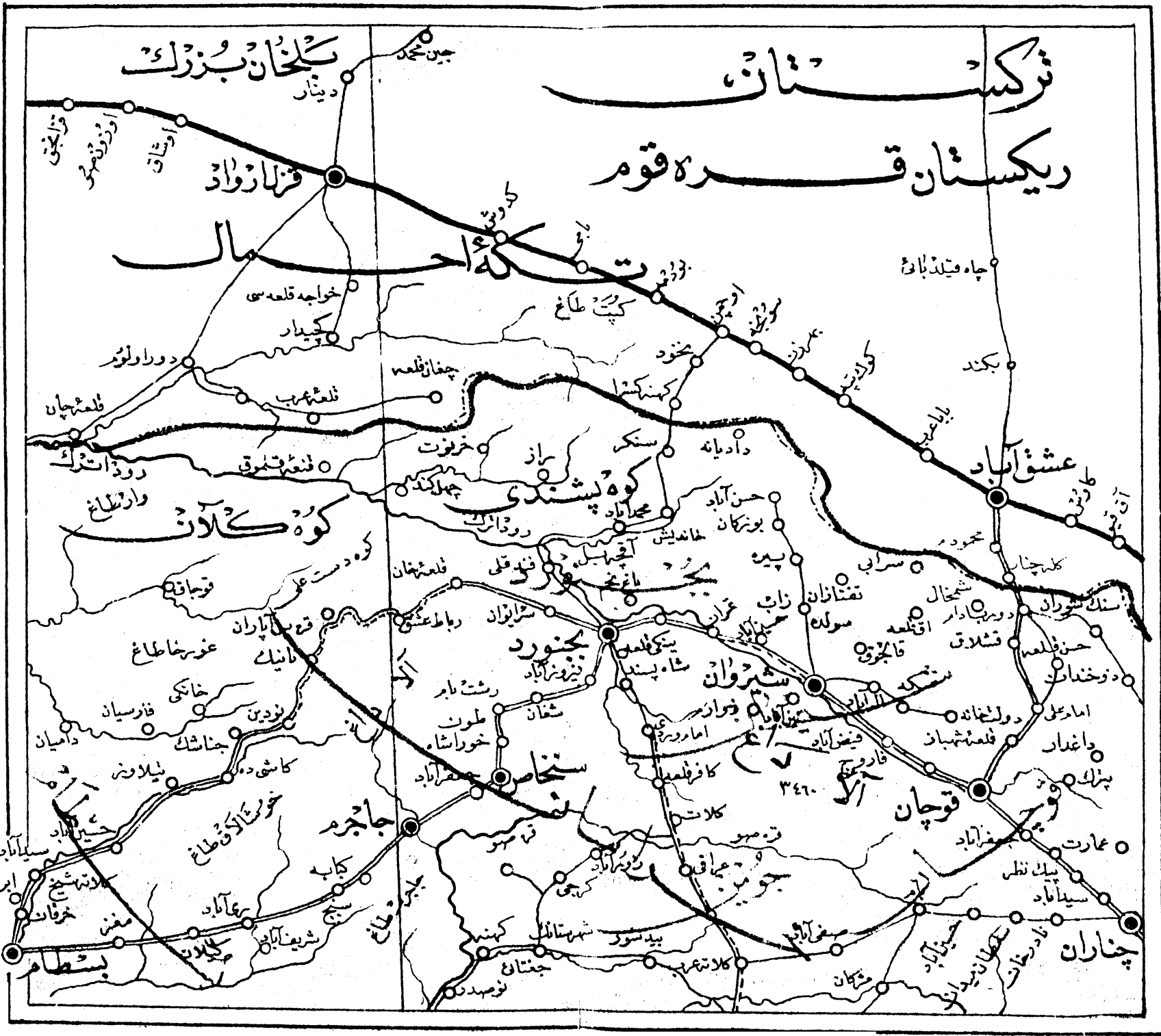
احوال طبیعی ایران، بیابانها، رودها، دریاچهها

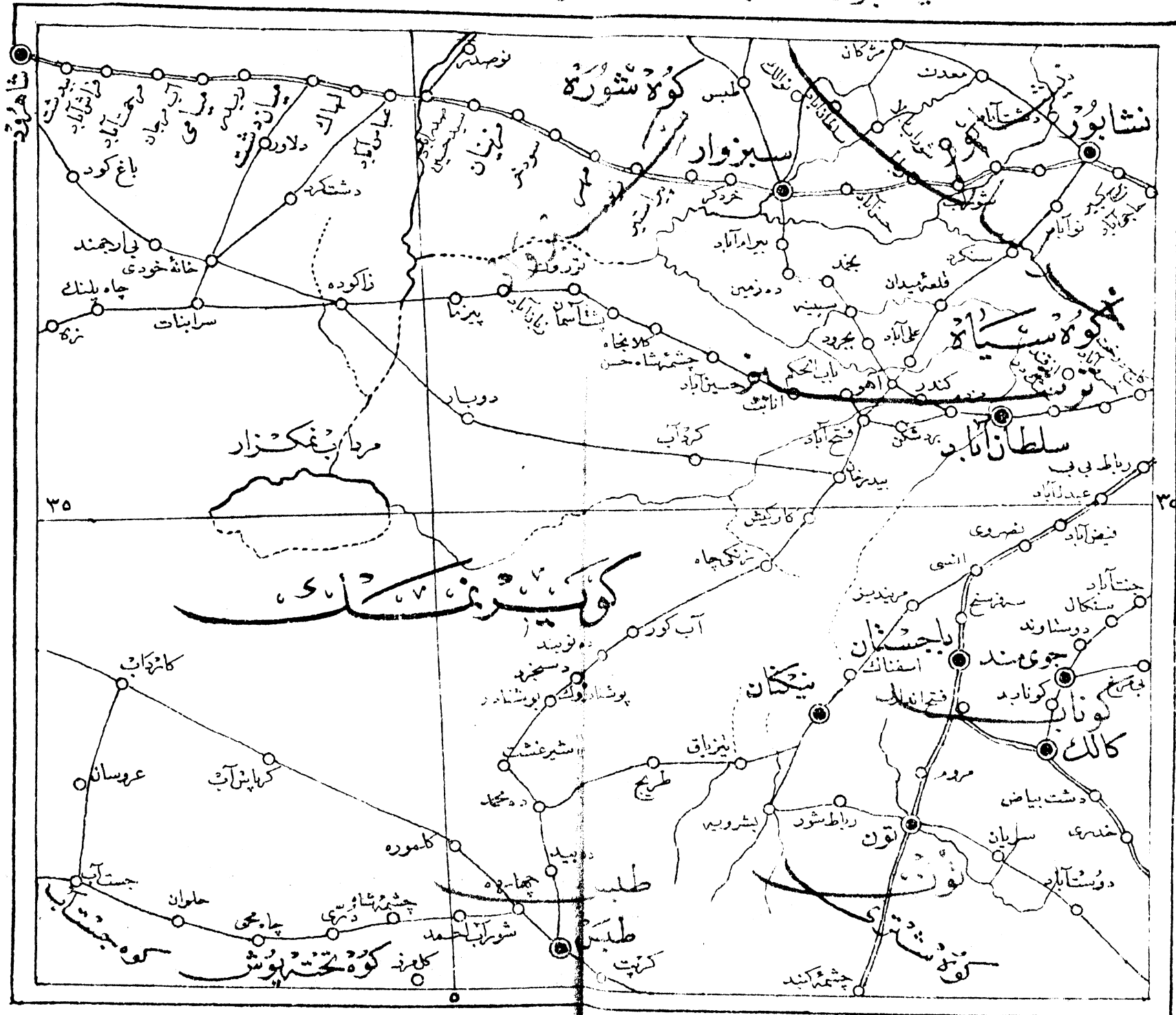

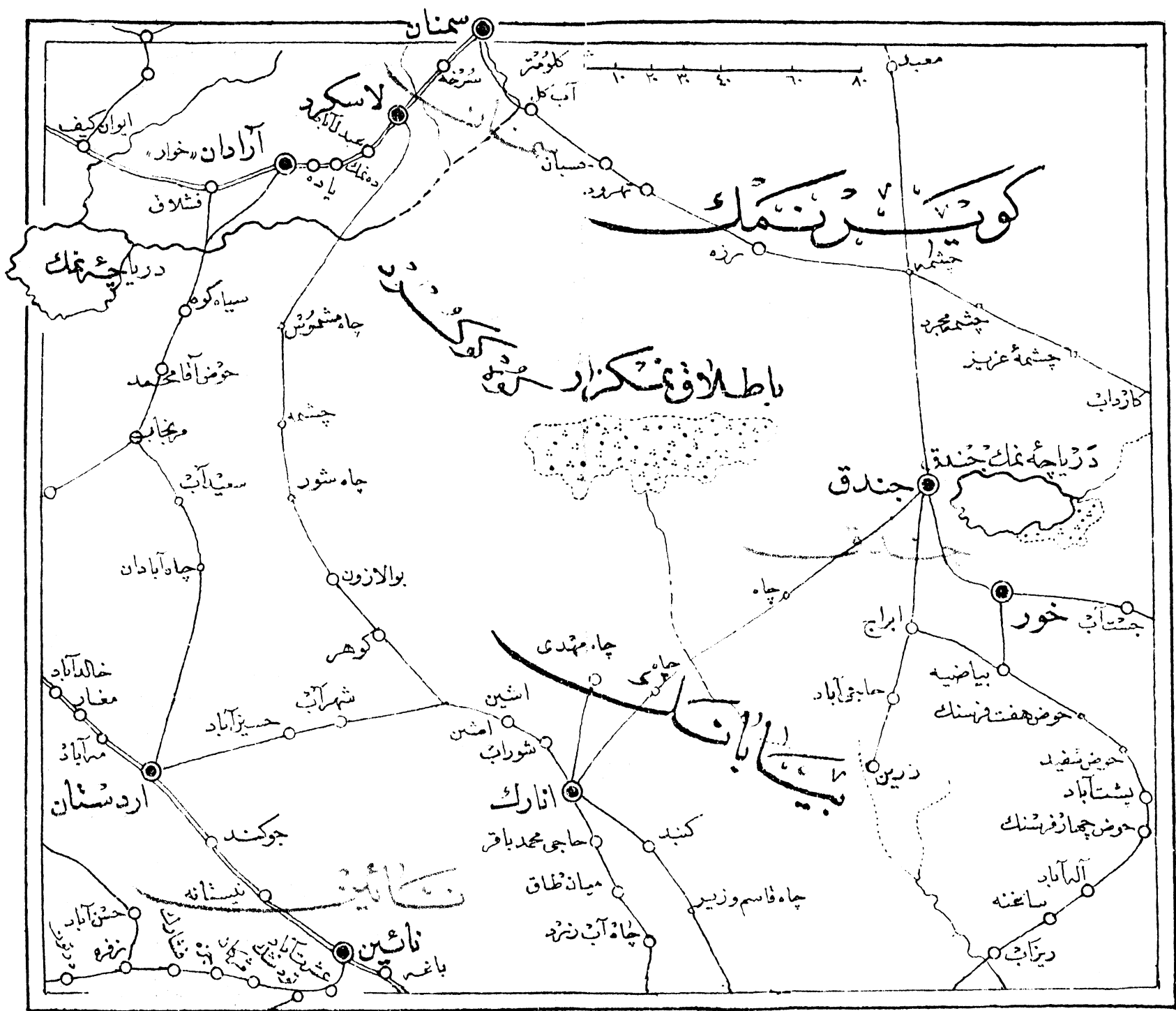
شیراز کوه
 طهران ۱۱۲۲
 قزوین
 قزوین ۸۸۰
 کاشان ۱۱۲۰
 کوه کوه
 مروج خرد
 اصفهان ۱۵۸۳
 قشقه ۱۶۶۶
 مکنان
 آباد
 سورمک
 خان خور
 ده بید ۲۲۸۰
 مرغاب
 پرسپولیس
 شیراز ۱۵۸۰
 بزازجان
 قزوين
 کوه کوه
 بوشهر

شماره ۱۰۰ (۱۰۰۰) متر
 کوهها بلند تا ۳۰۰۰ متر
 بیابانها = کویر

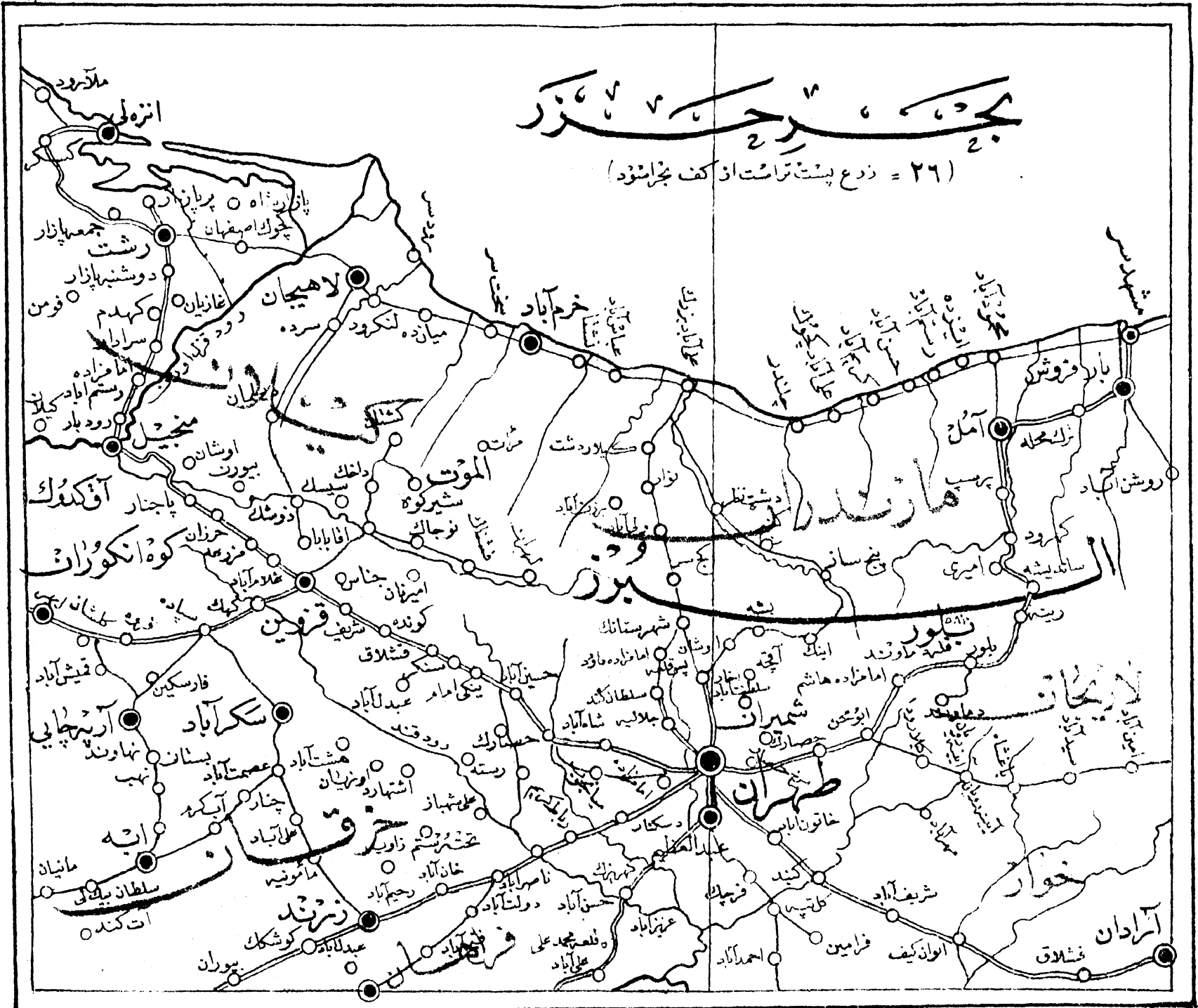

سمنان، لاسگرد، اردستان، ناشین

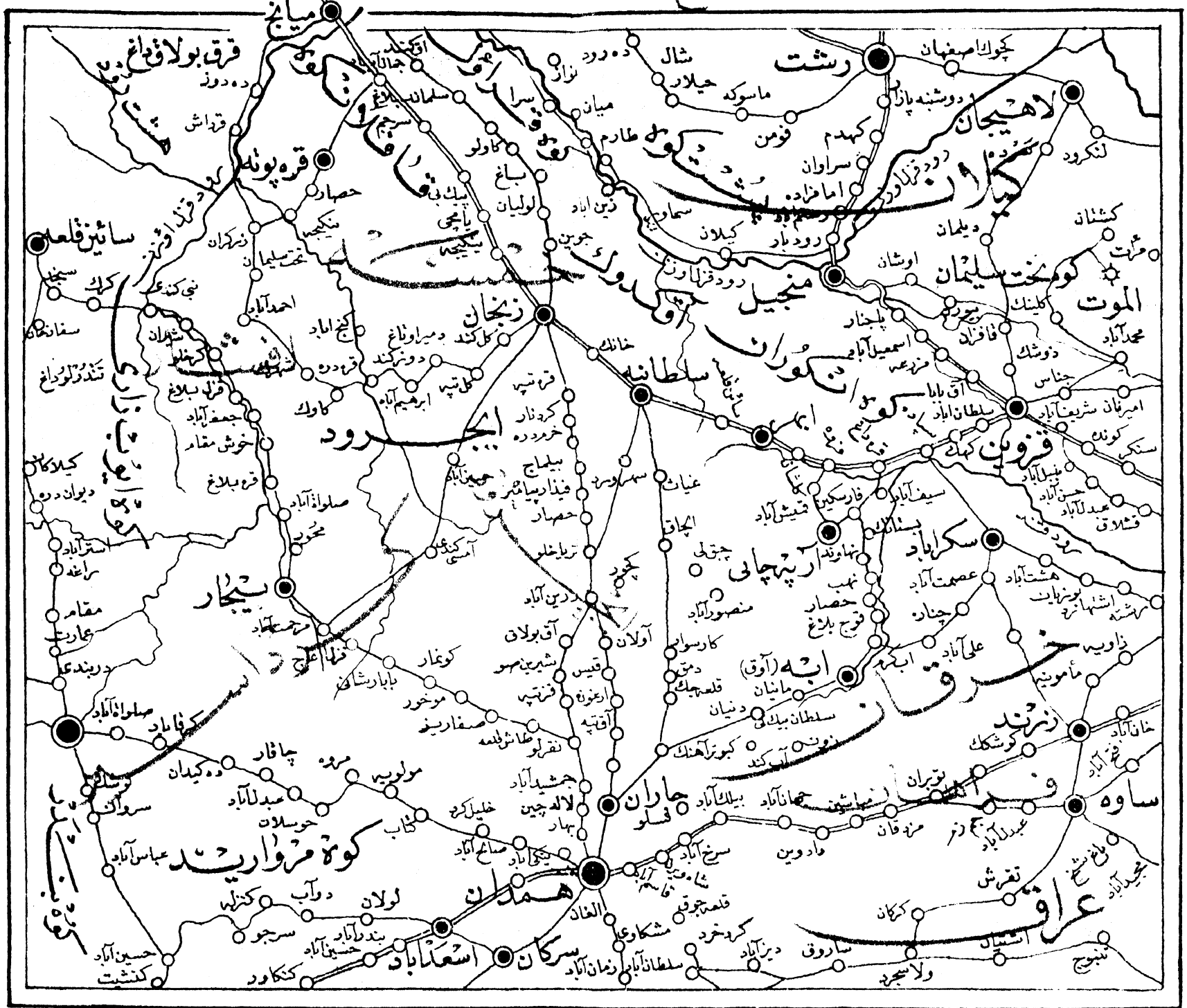
مجموعه نقشه های مازندران

(۲۶ = ذرع پست تراست از کف بخراشود)

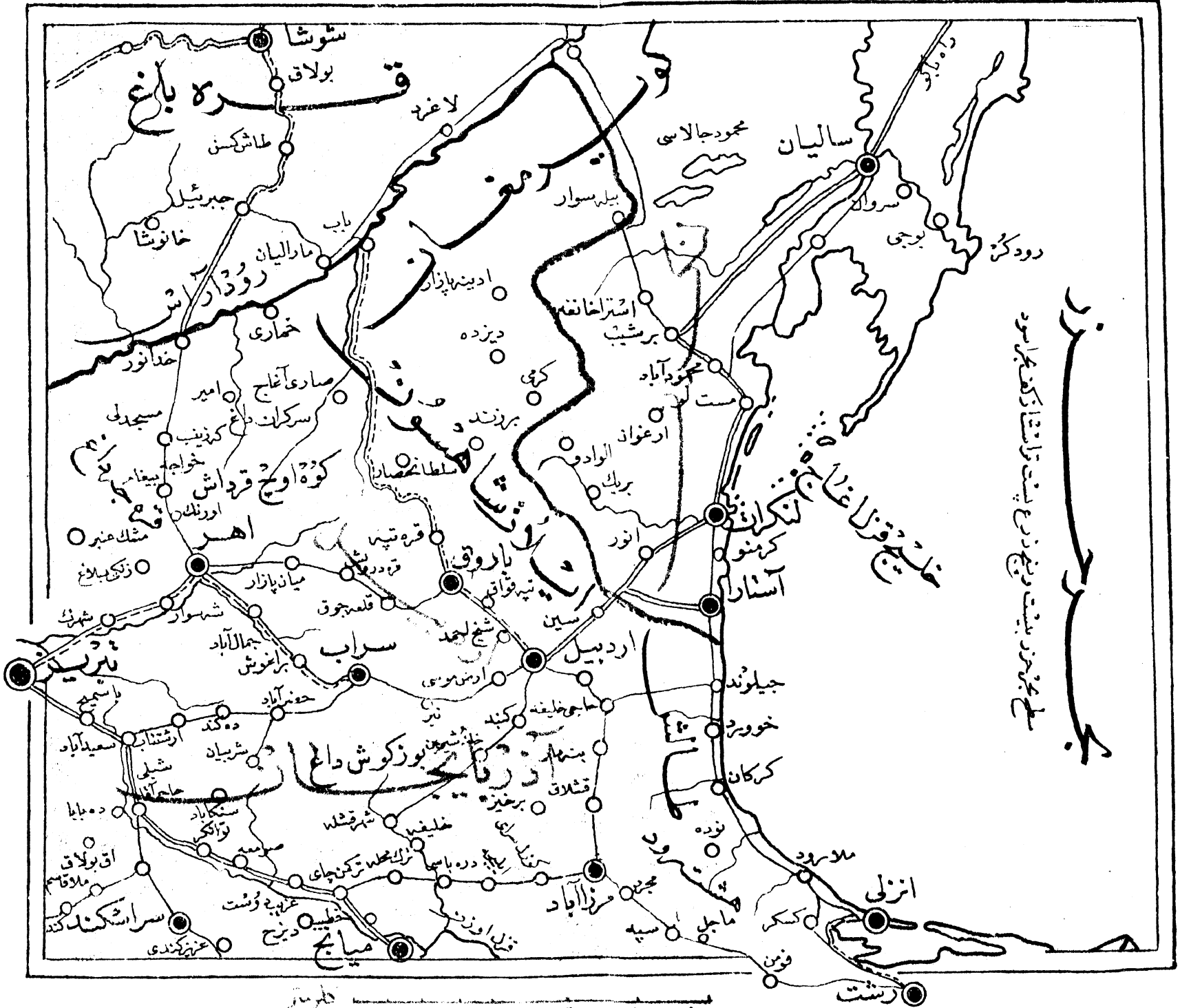

مقیاس ۱۰۰ ۸۰ ۶۰ ۴۰ ۳۰ ۲۰ ۱۰ باکلومتر

قزوین ، میانج ، رشت ، همدان

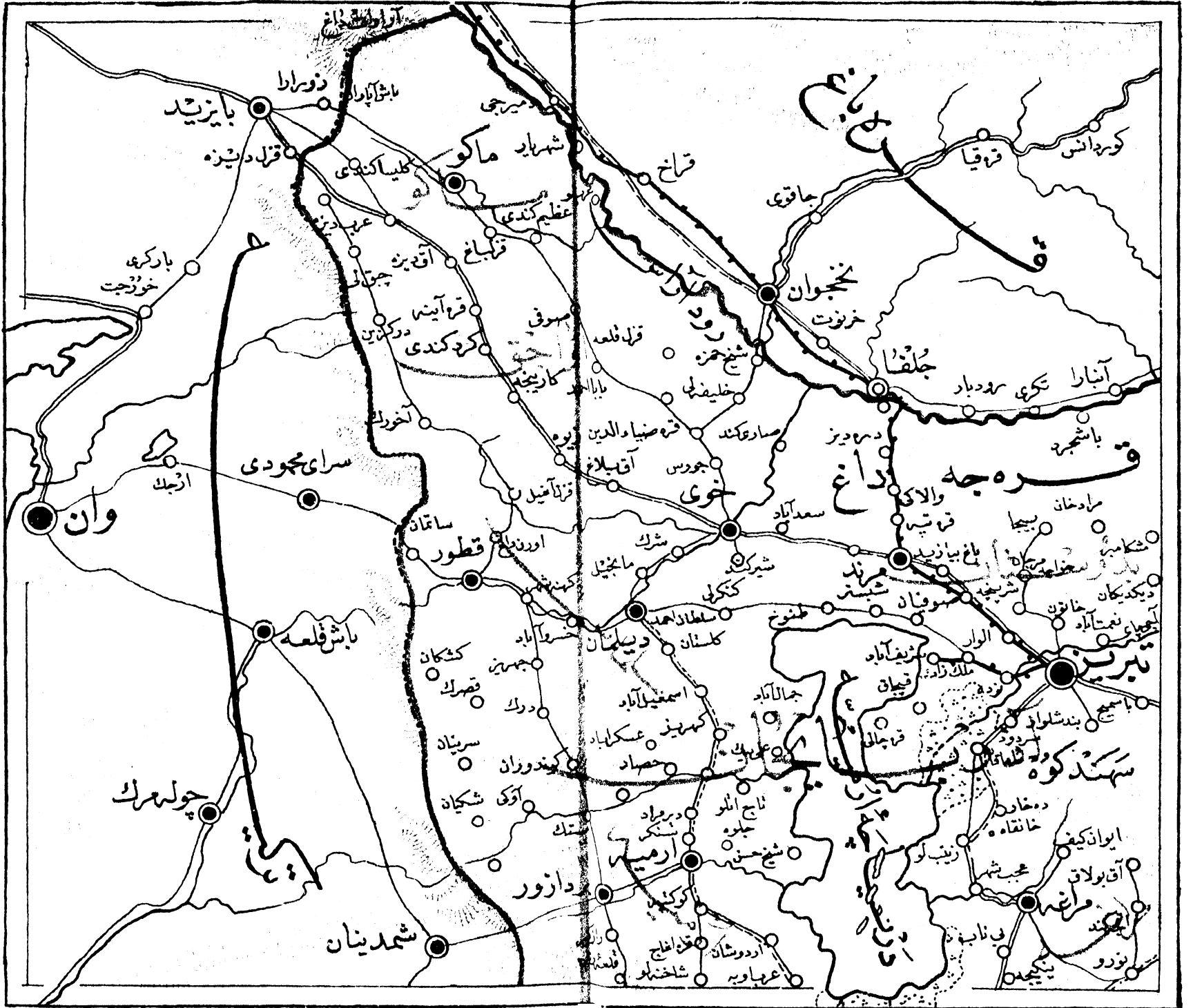

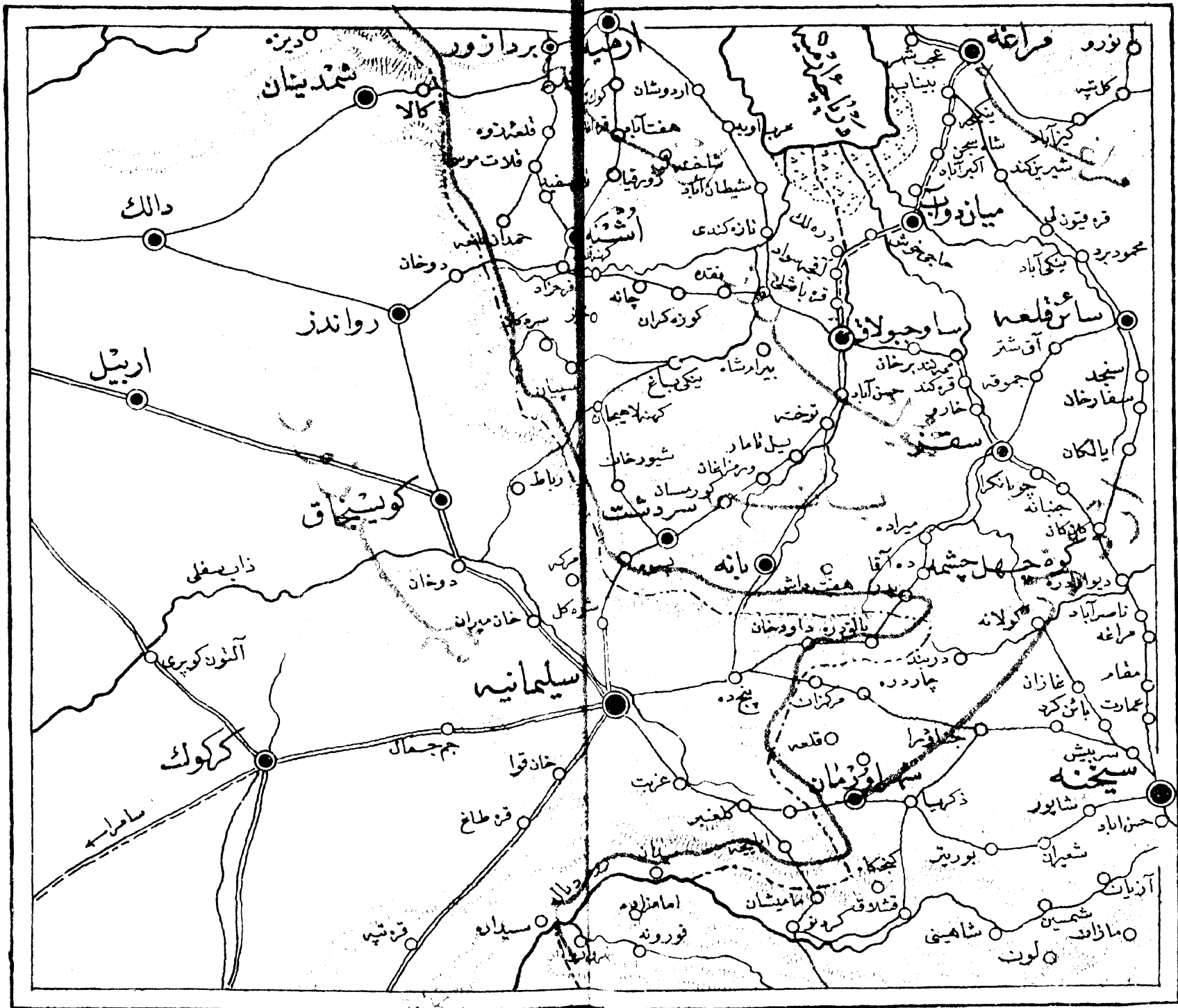
لنگران . ردبیل - شیریز

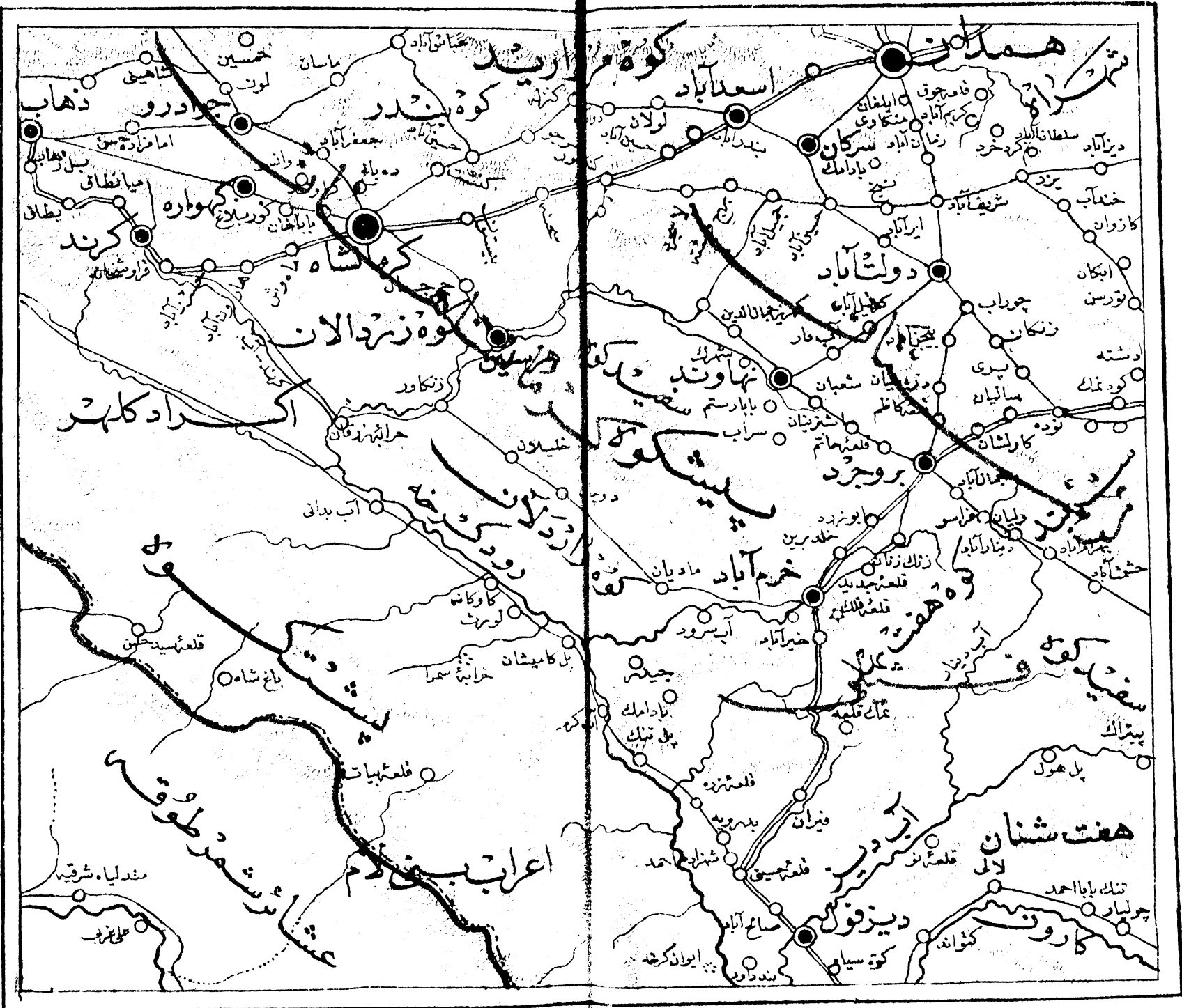
سلطه بجز بزرگ بیست و پنج نزر بیست و شش تا شش از کوه بجز بزرگ

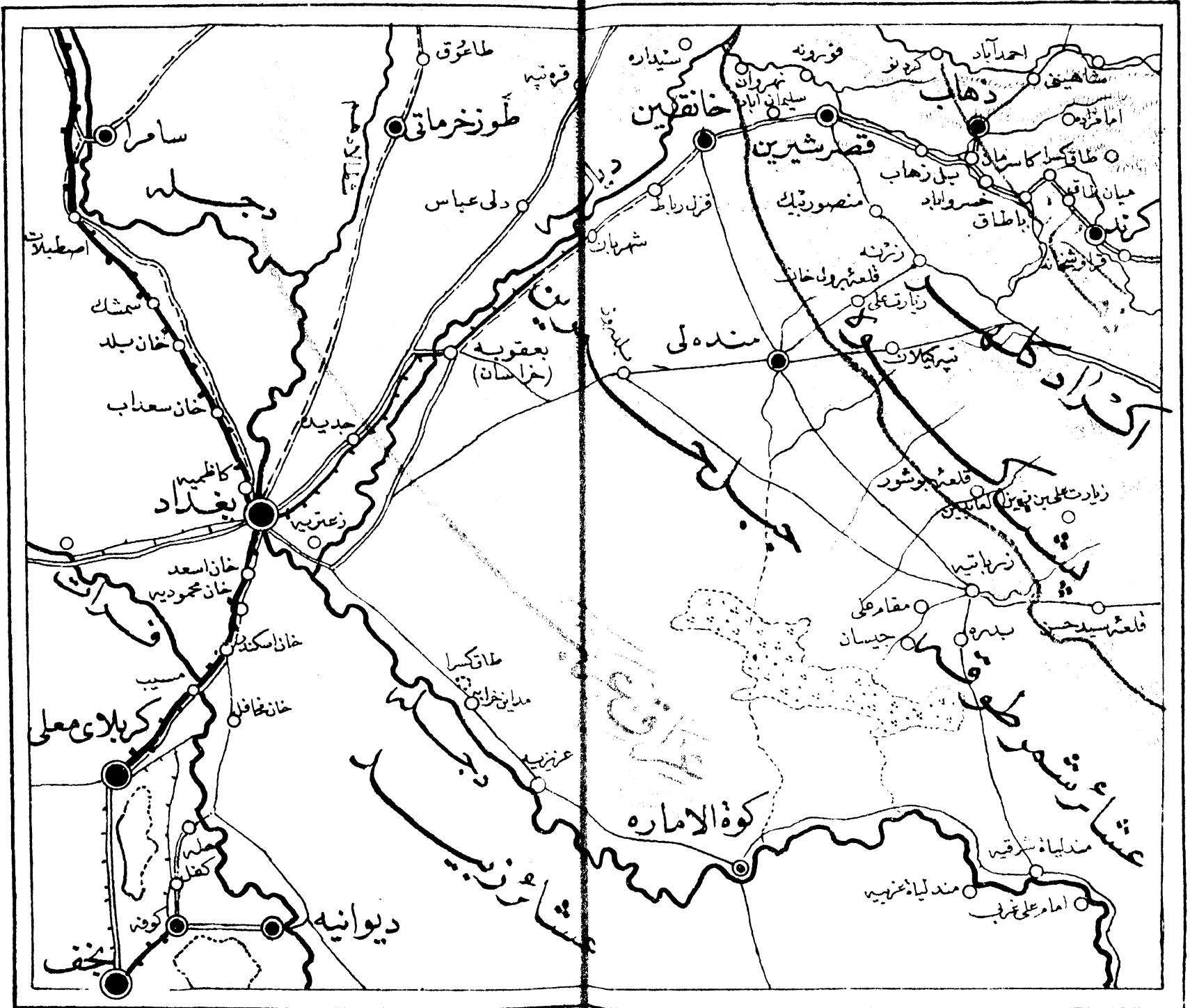

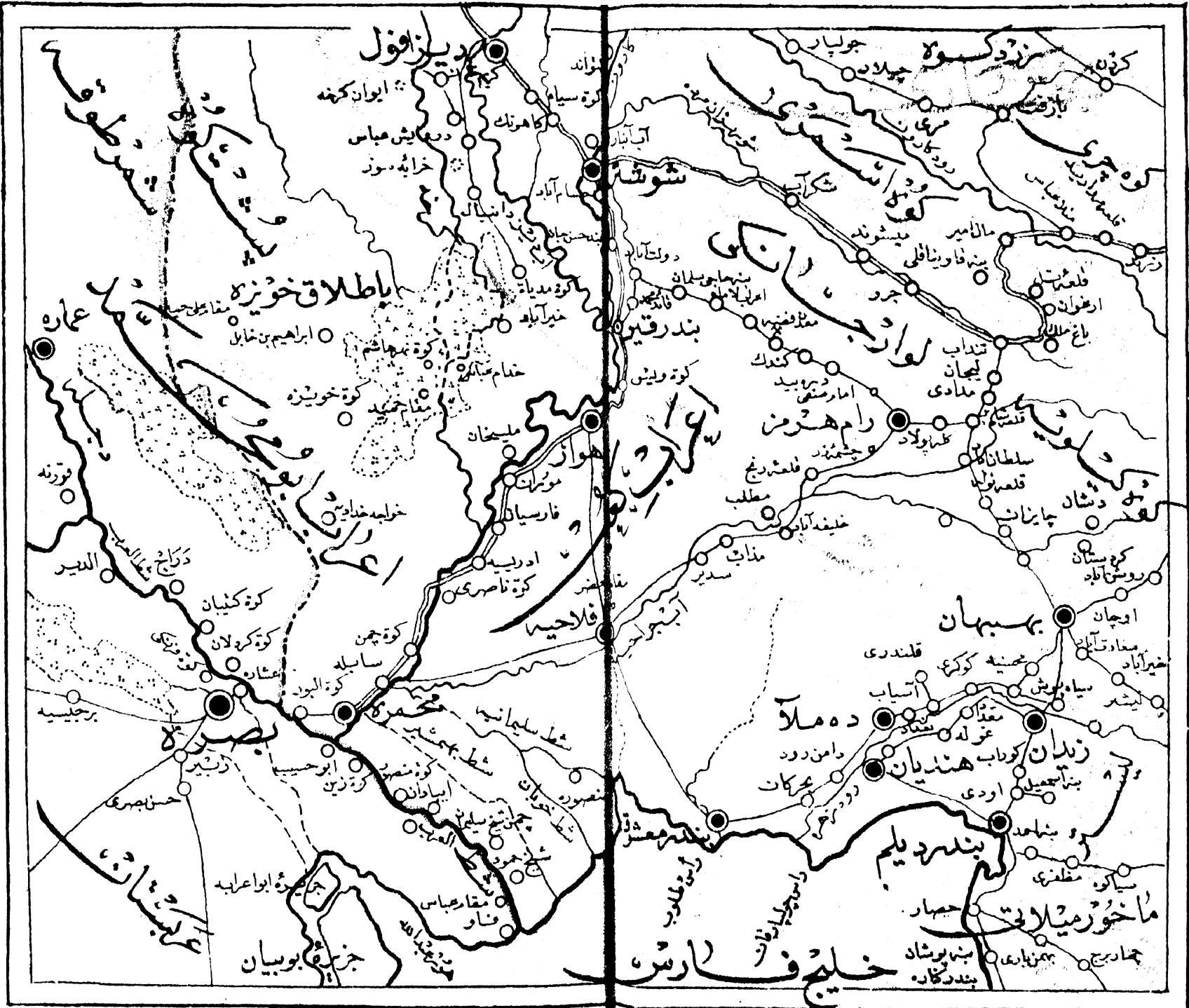
همدان، کرمانشاه، بروجرود، دیزفول

کربلاي معلى . بغداد ، خاتقین

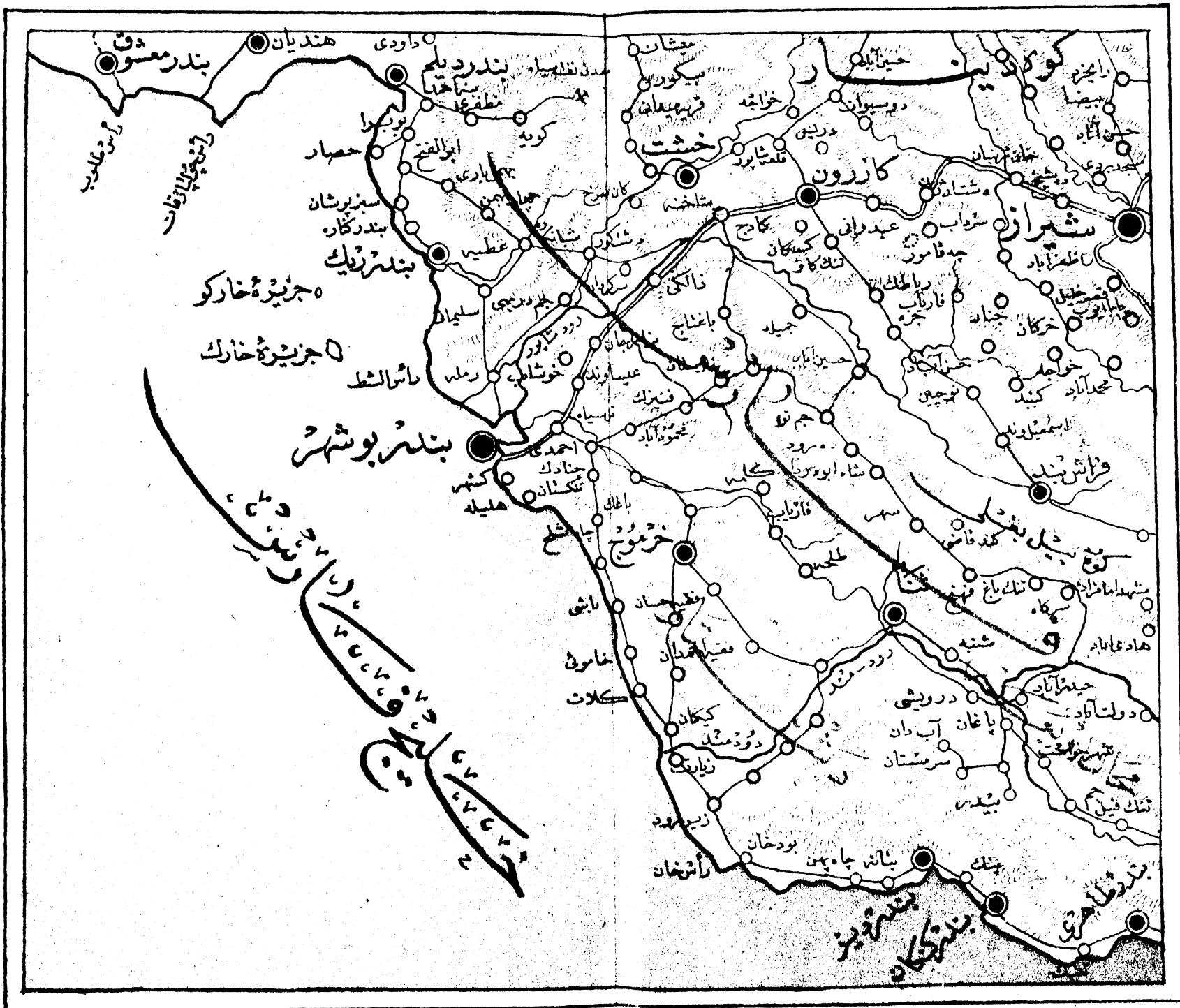

مقیاس بی ۱۰ ۲۰ ۳۰ ۴۰ ۵۰ ۶۰ ۸۰ کلومتر

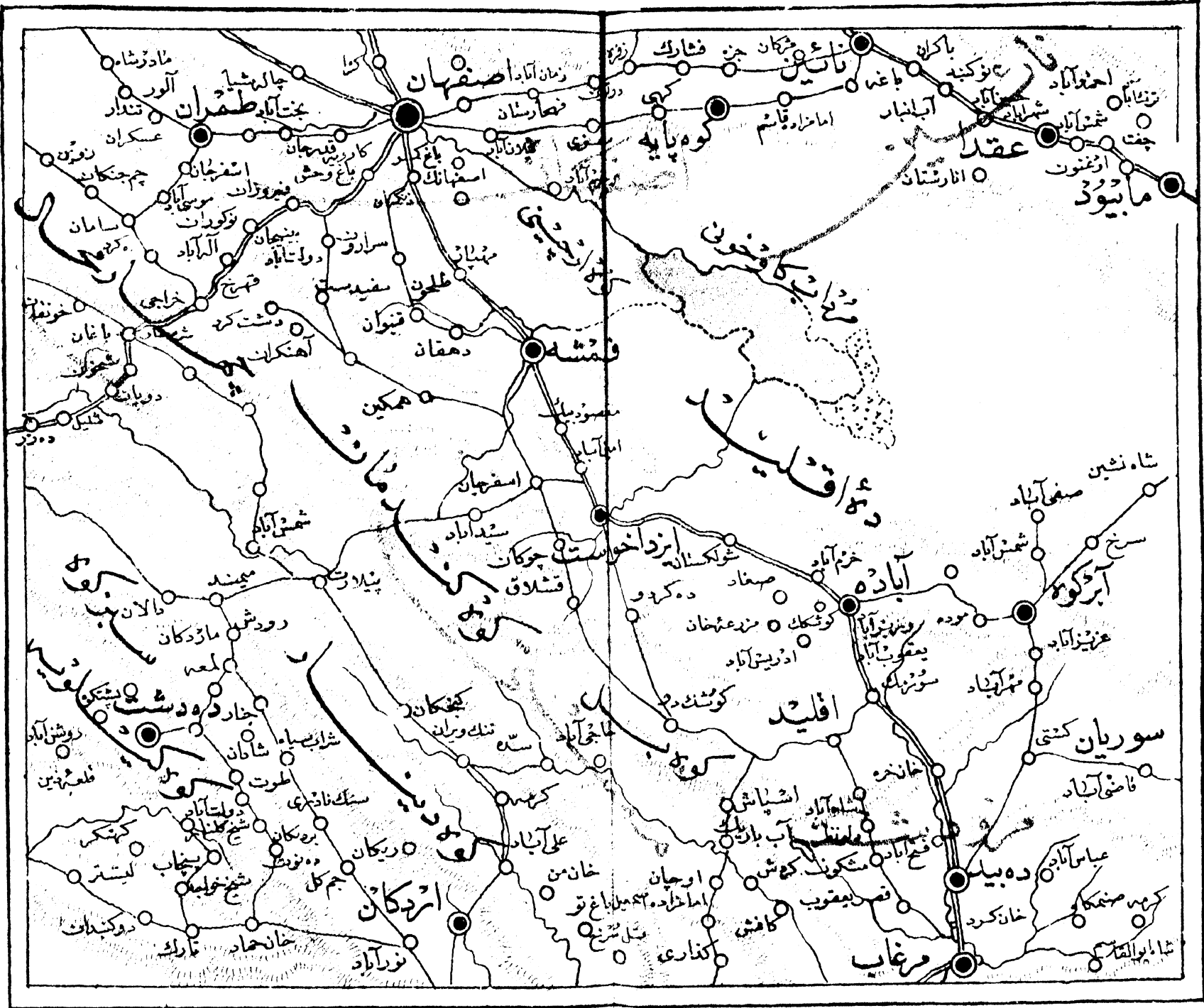
مقیاس ۱:۱۰۰۰۰۰ با کلومتر

فهرست شیراز بندر بوشهر

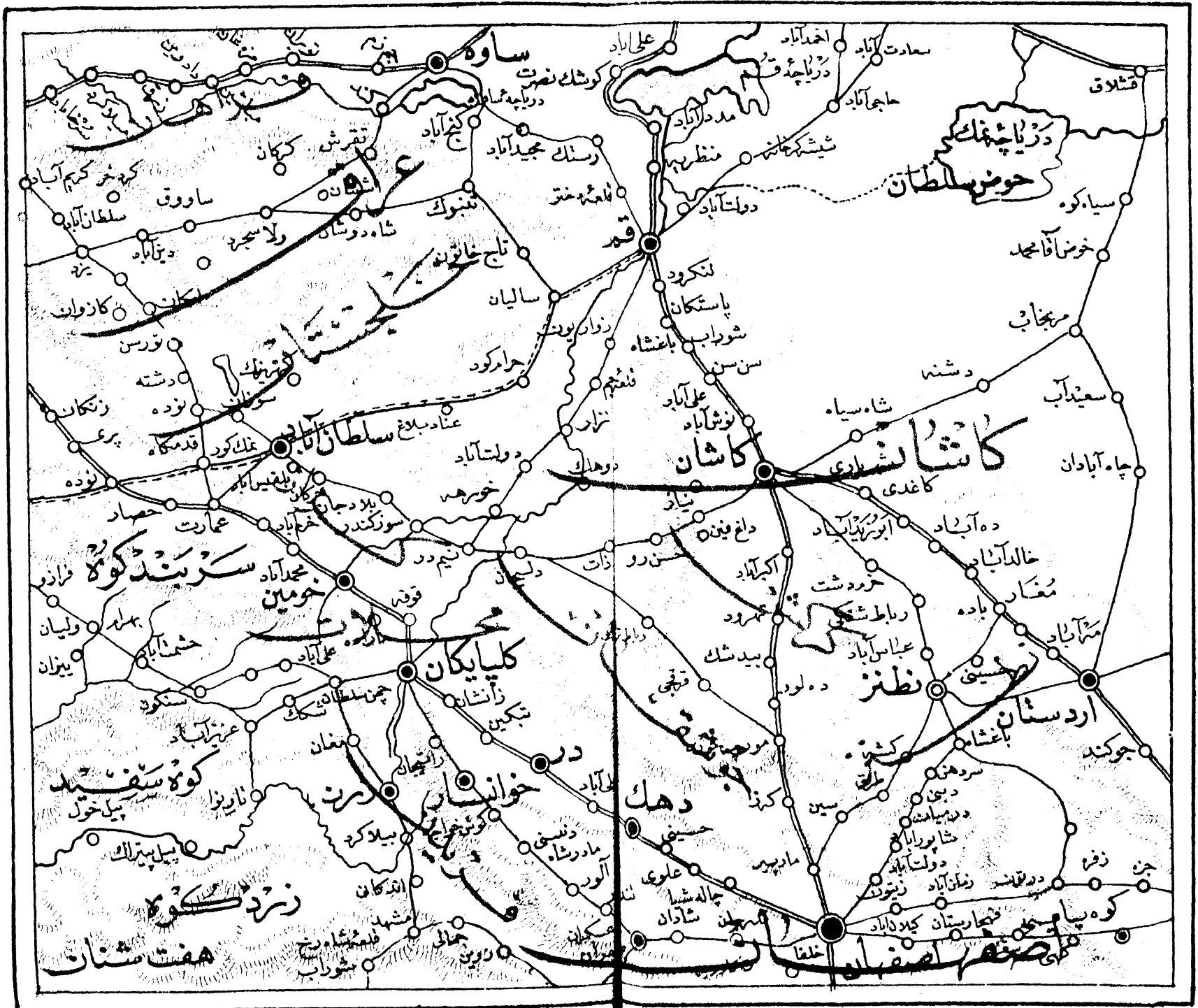

۰ ۱۰ ۲۰ ۳۰ ۴۰ ۵۰ ۶۰ ۷۰ ۸۰ ۹۰ ۱۰۰
کلومتر

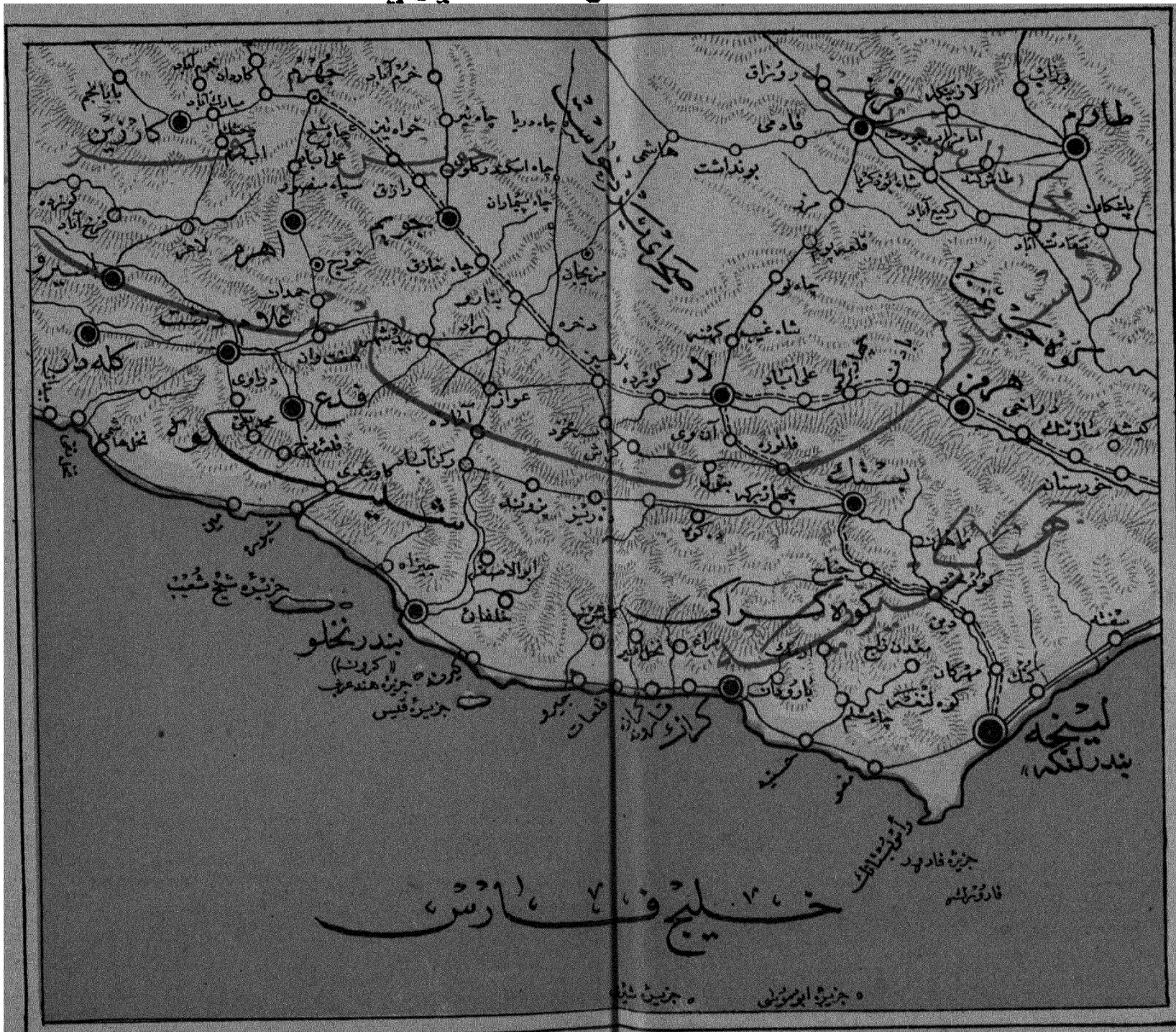
اصفهان، ناصیه، آباد، کوهپایه

کیلومتر ۱۰ ۲۰ ۳۰ ۴۰ ۵۰ ۶۰ ۸۰ ۱۰۰

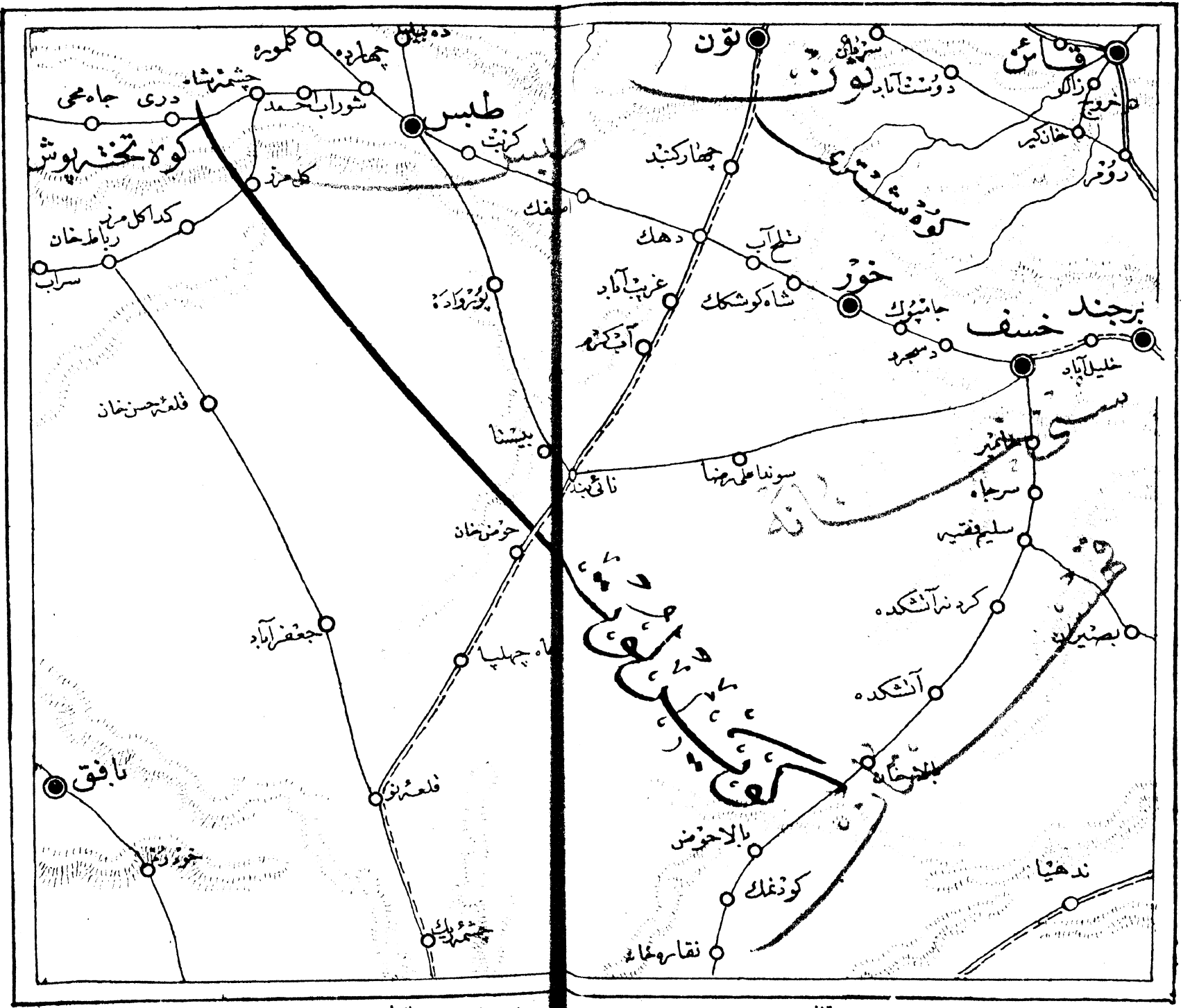

فارس . لارستان . جمانگیرستان

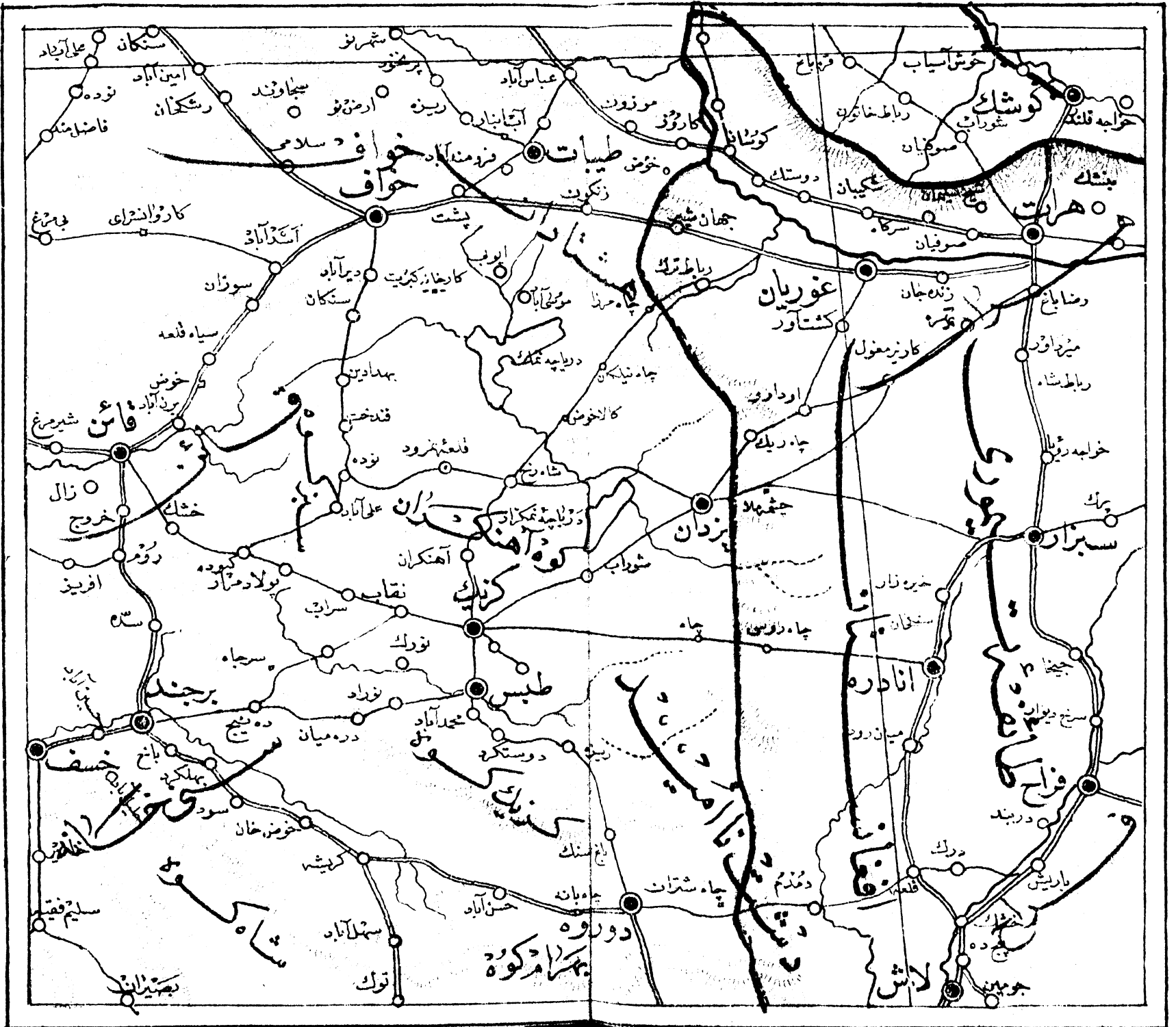
کلومتر ۰ ۱۰ ۲۰ ۳۰ ۴۰ ۵۰ ۶۰ ۷۰ ۸۰ ۹۰

قائن، بیرجند، تون، طیس، قستان

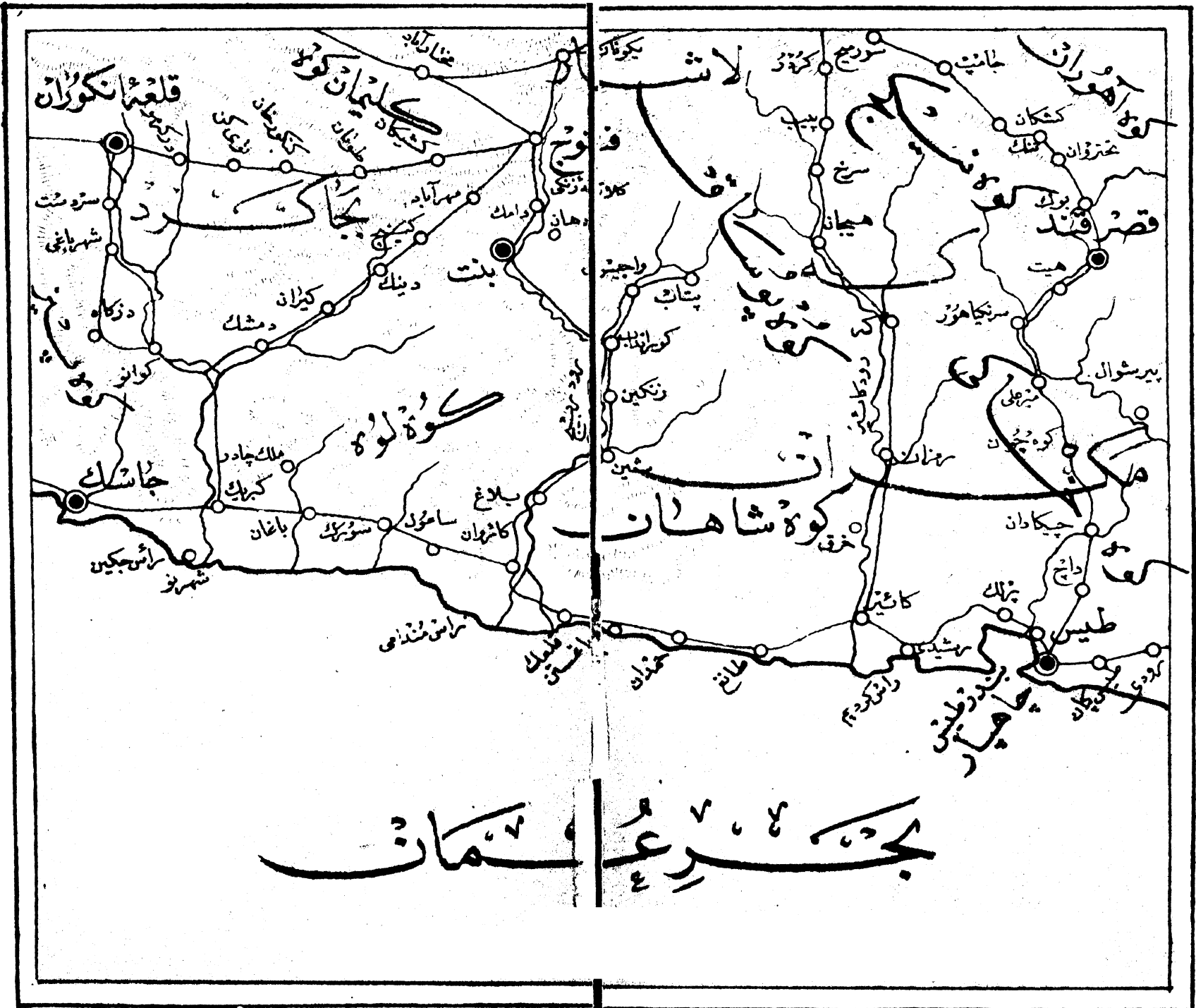

مقیاس بیست با کلومتر

هرات، خواف، فاین، بیرجند، دوروه

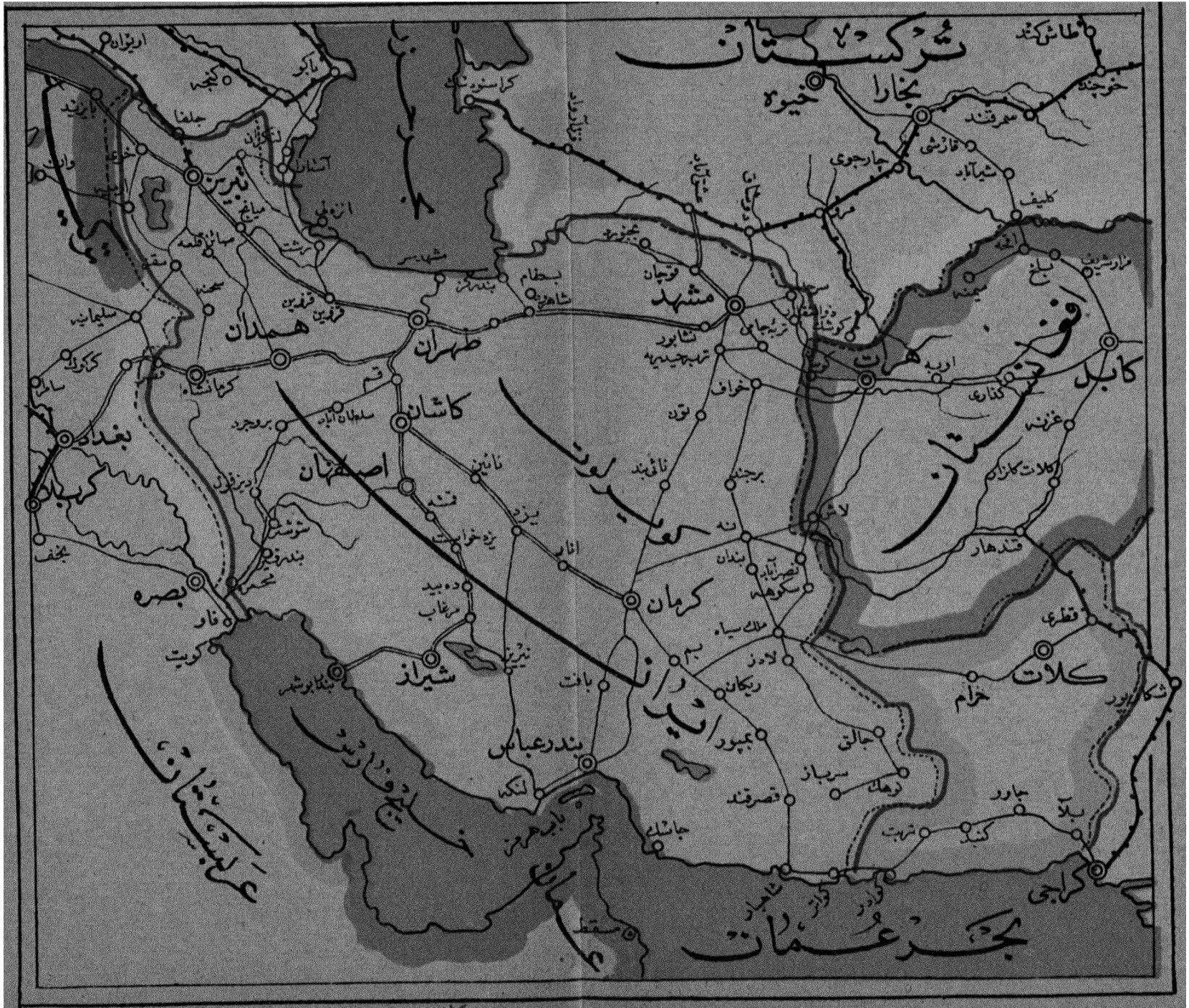
مکران - قصرقند - چاهیار

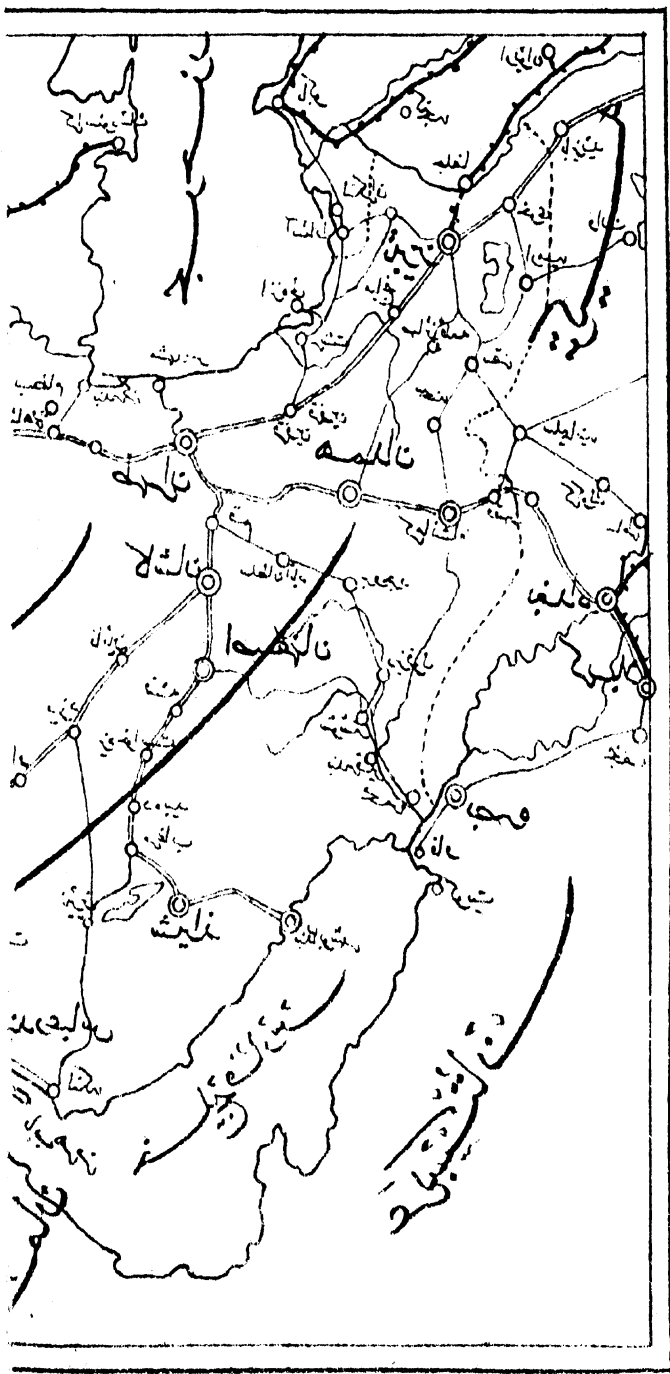
چاهیار و مکران

۱۰۰ ۸۰ ۶۰ ۴۰ ۲۰ ۰ کلومتر

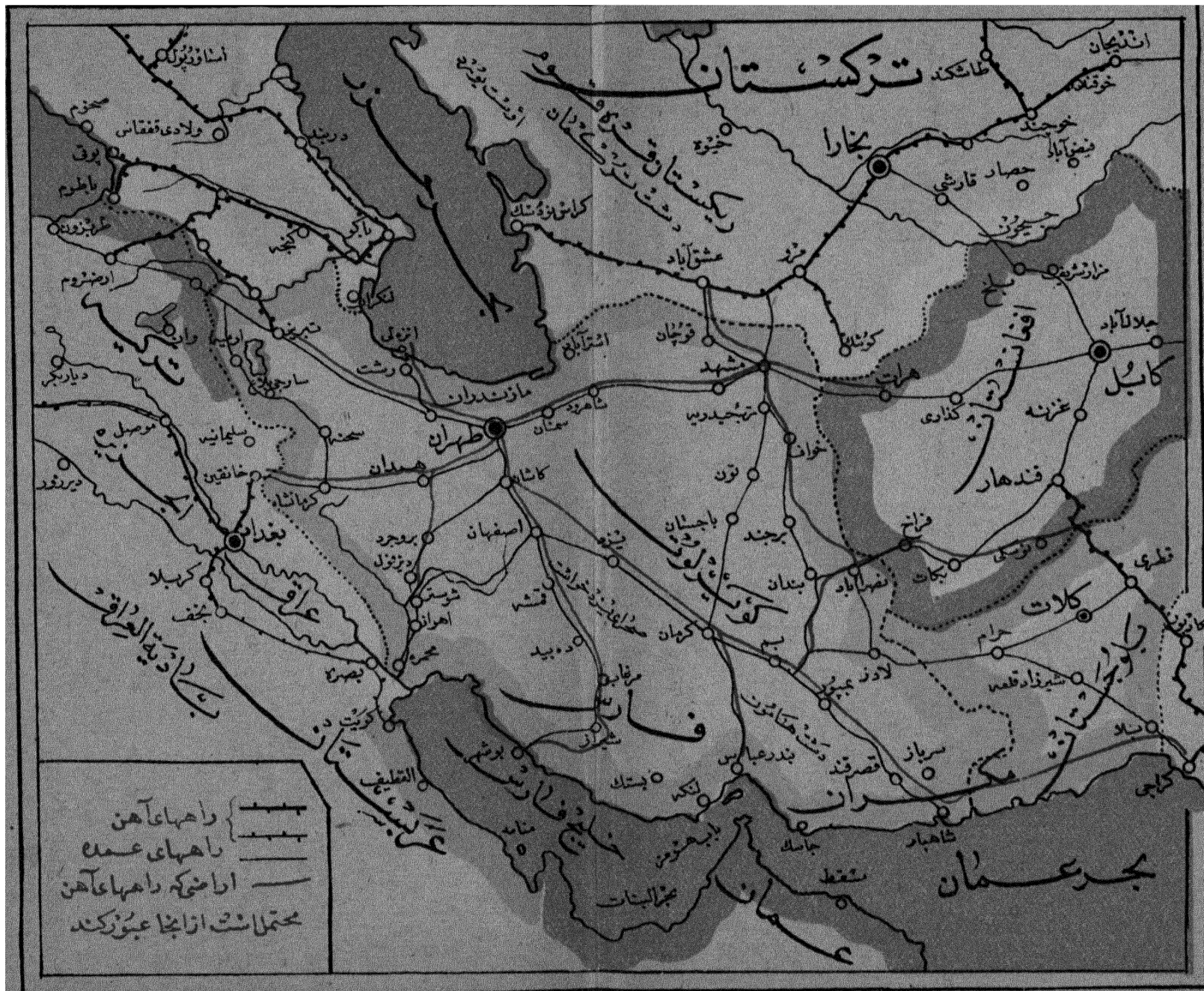
مراکز تجاری و راه‌های عمده

۱۰۰ کیلومتر

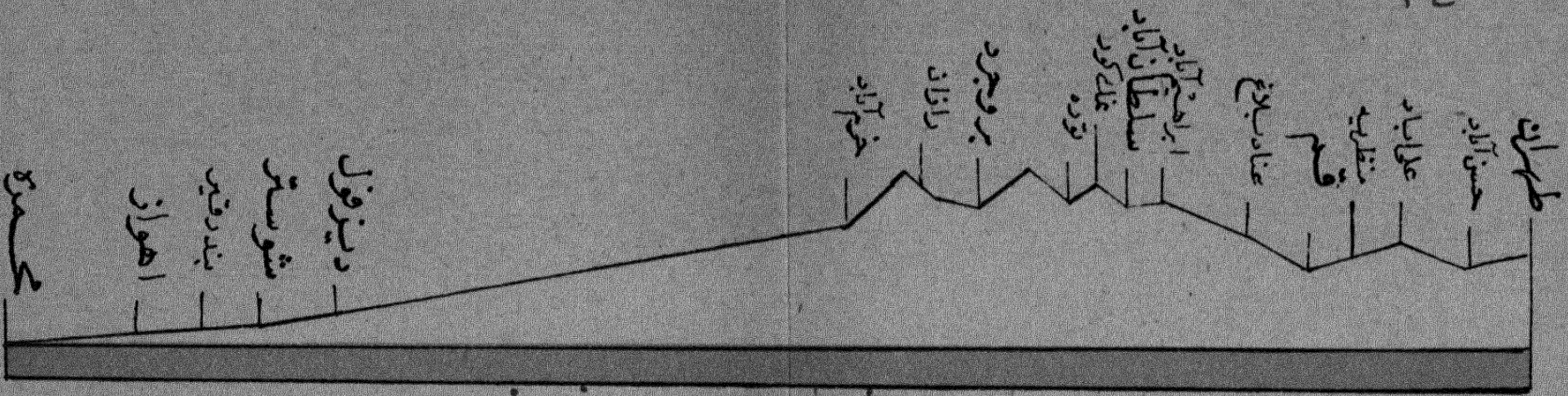

بنا د تجارتی و راہهای عمدہ

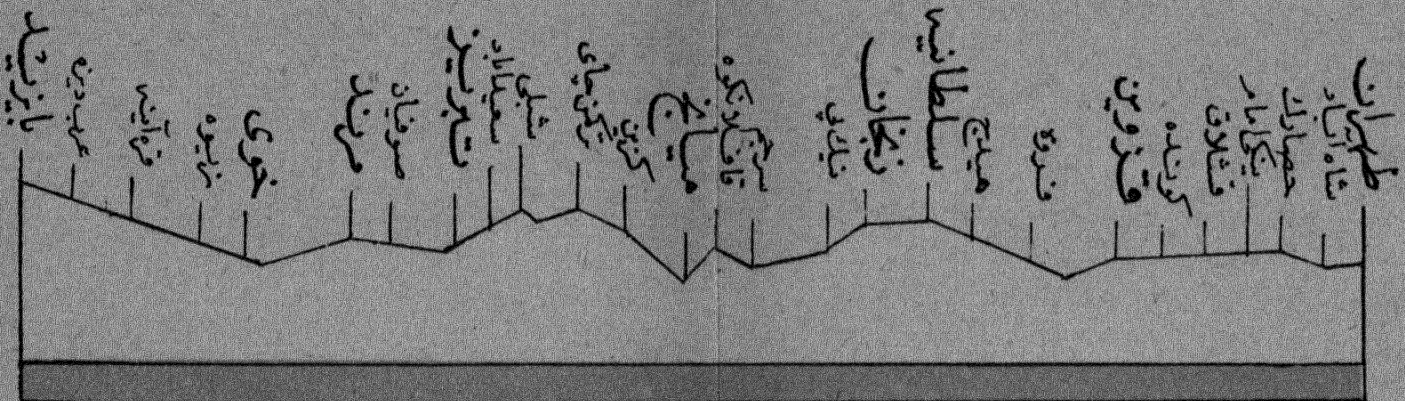

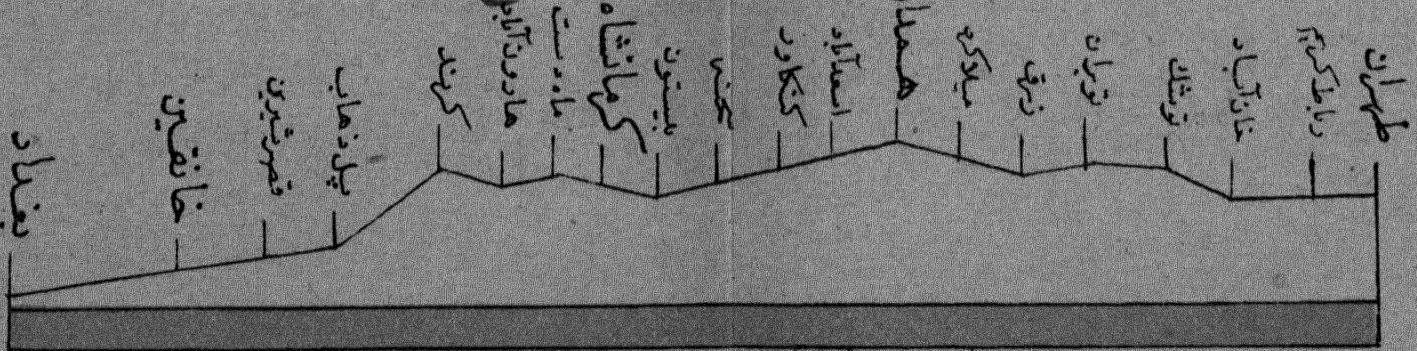
نقاط غیر منقسمه نقاط قلیل التعداد نقاط کثیر التعداد

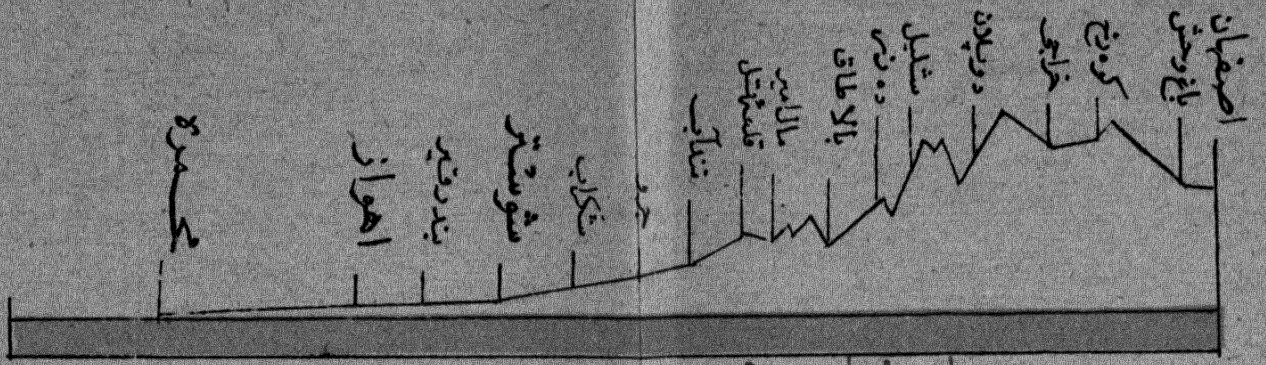
کمره - بطهران ۱۷۳ فرسخ

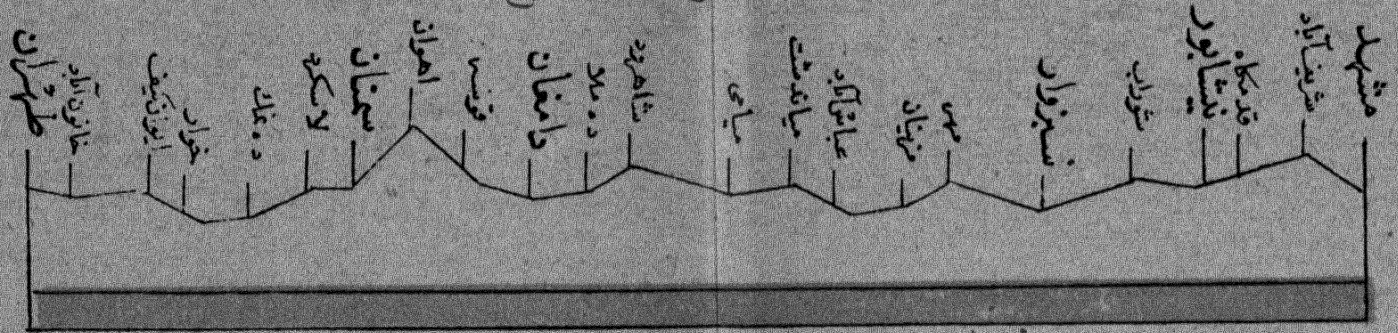
بایزید - بطهران ۱۳۵ فرسخ

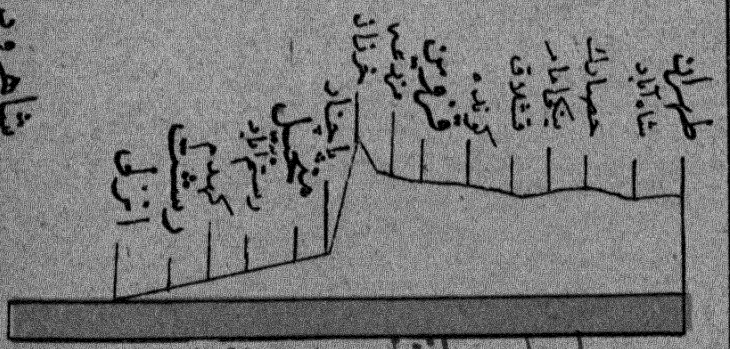
بغداد - بطهران ۱۳۱ فرسخ

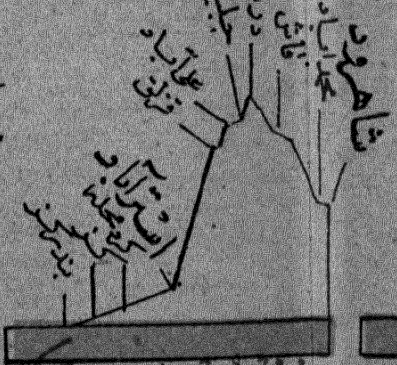
اصفهان - بحر مکره ۱۰۷ فرسخ

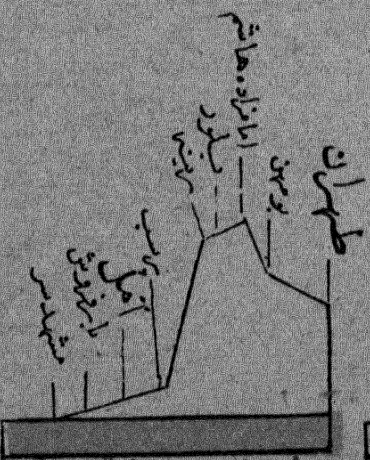
طبرستان - مشهد : ۱۰۷ فرسخ

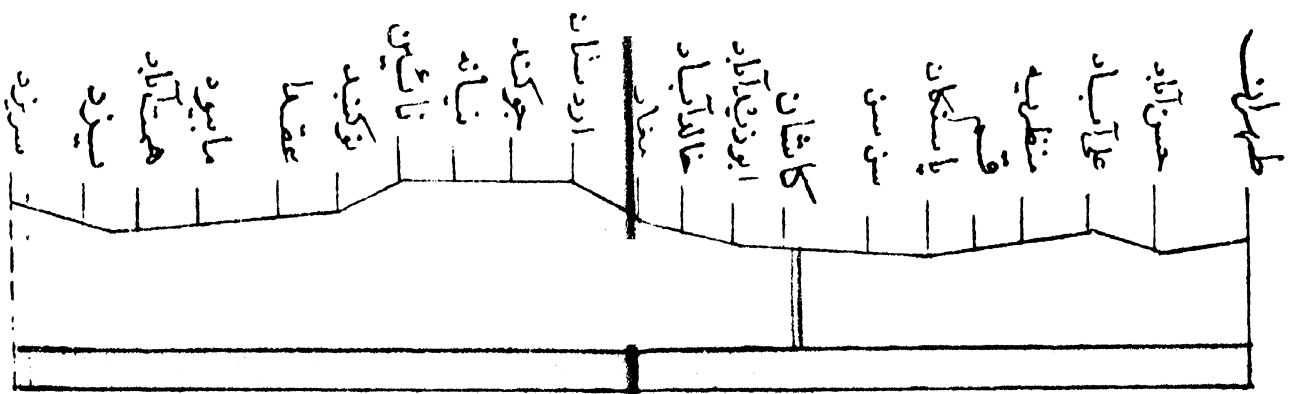
طبرستان - انزلی ۵۴ فرسخ

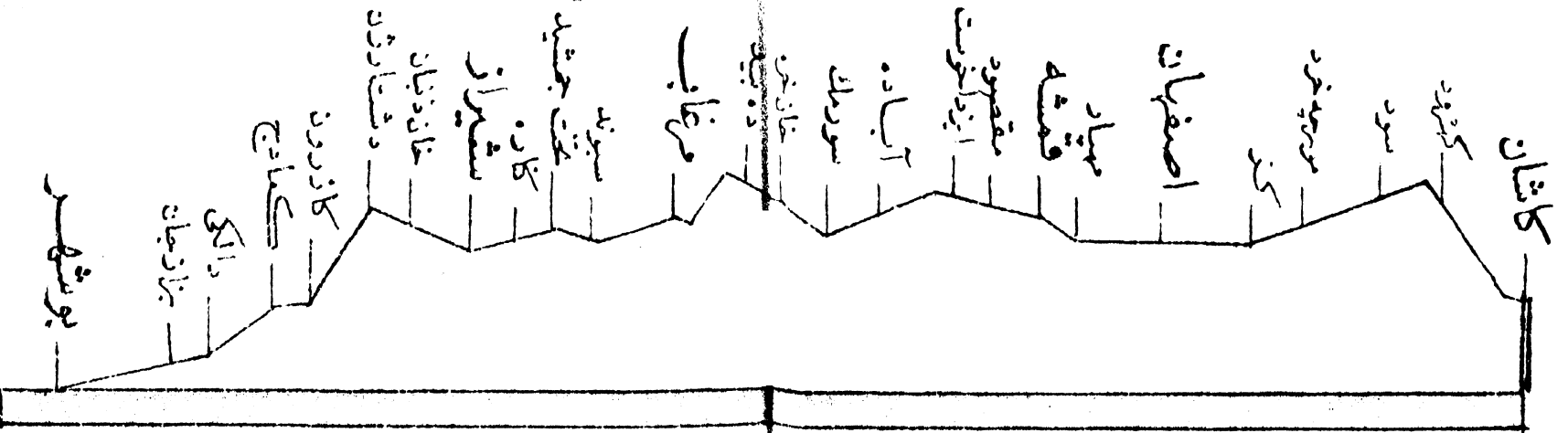
شاهرود - بند کوه ۲۲ فرسخ

طبرستان - مشهد سر ۲۹ فرسخ

طهران - بندرعباس ۲۵۳ فرسنگ

طهران - نوشهر ۱۹۰ فرسنگ

قیمت ۳ قران

قیمت این اطلس بغلی در تمام ممالک محروسه ایران

فقط ۳ قران است

بهیچوجه اضافه در قیمت و فروش مطالبه نخواهد شد

محل فروش اطلس بغلی در تبریز کتابخانه سعادت حسینی است

چهارمین طبع نقشه مفصل کشور ایران با دقت و اعتنای مخصوص
تصحیح و بطرز خیلی قشنگ و ظریف چاپ میگردد. عنقریباً
انتشار خواهد یافت

قیمت برای همه جا ۳ قران

کتاب موسیقی

ترتیب مصطفی خان افتخار — قیمت ۵ قران

آخرى درج شدہ تاریخ پر یہ کتاب مستعار
لی گئی تھی مقررہ مدت سے زیادہ رکھنے کی
صورت میں ایک آنہ یومیہ دیرانہ لیا جائے گا۔

کتابچہ پانچویں
کتابچہ پانچویں

جامعہ

۱۔ اراکین مجلس اعلیٰ مجلس نظام تعلیمات اسلامیہ
کتابچہ پانچویں

۲۔ اساتذہ جامعہ نظام تعلیمات اسلامیہ
کتابچہ پانچویں

۳۔ طلبہ مدرسہ مدرسہ نظام تعلیمات اسلامیہ
کتابچہ پانچویں

۴۔ طلبہ مدرسہ مدرسہ نظام تعلیمات اسلامیہ
کتابچہ پانچویں

۵۔ طلبہ مدرسہ مدرسہ نظام تعلیمات اسلامیہ
کتابچہ پانچویں

۶۔ طلبہ مدرسہ مدرسہ نظام تعلیمات اسلامیہ
کتابچہ پانچویں

۷۔ طلبہ مدرسہ مدرسہ نظام تعلیمات اسلامیہ
کتابچہ پانچویں

